

HET LAND VAN NEVELE

DRIEMAANDELIJK TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKUNDIGE KRING

**JUNI
2018**

**JAARGANG
XLIX**

**AFLEVERING
2**

AFGIFTEKANTOOR 9850 NEVELE
P005093

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

A. Bollaert	
Jean de Nivelle is van ons!	3
M. Graef	
De laatste graaf van Horn, toen en nu	23
S. De Grootte	
Over het onfortuinlijke lot van de heer van Nevele in het dagboek (1566-1568) van Marcus Van Vaernewijck	36
R. Steelandt	
Het kasteel Ter Wallen in Merendree	41
J. Luyssaert	
Josephus Verhulst, <i>pastor onweirdig</i> in Merendree	52
A. Bollaert	
Hoe een Nederlander een straatnaam kreeg in Poesele	55
L. Neyt	
De eis van de heer van Vinderhoute-Merendree wordt niet ontvankelijk verklaard	58
A. van Maldeghem	
Van Christelijke beweging voor gepensioneerden Meigem-Nevele- Poesele-Vosselare tot Okra Nevele-Poesele-Vosselare	67
J.L.	
Landegem 1918	89
Nevelse Hongaartjes reizen door hun vaderland	91
Verslagen	92

JEAN DE NIVELLE is van ons!

Er zijn weinig figuren in de Franse geschiedenis die zo een wrange nasmaak bij de Fransen nalaten als de figuur van 'Jean de Nivelles'. Zijn verhaal is in de loop der eeuwen zo veel keer verteld en in een zwart-wit verhouding negatief geromantiseerd dat door de eeuwen heen de Fransen niet anders konden dan deze man hartstochtelijk haten.

Aan de Franse jeugd werd op school en door middel van stripverhalen het verhaal verteld van een slechterik, een lafaard die zijn goede arme vader in de steek liet, zijn land verraadde en de wapens opnam tegen zijn vorst, de koning van Frankrijk. Toch kreeg hij in de 17de eeuw de steun van één groot Frans litterator, Jean de la Fontaine, die zowaar in een van zijn fabels geschreven in dichtvorm hem enigszins in ere herstelt in de fabel 'De valk en de kapoen' (Le faucon et le chapon) uit 1678.

*Une traîtresse voix bien souvent vous appelle;
Ne vous pressez donc nullement:
Ce n'était pas un sot, non, non, et croyez-m'en,
Que le Chien de Jean de Nivelles*

DE VALK EN DE KAPOEN.

Hoe dikwyls komt de stem eens looziaars ons niet voor!
Och! Lezer! geef die geen gehoor.
De hond van Jan Nivel, die nooit zich liet betrekken,
Behoorde wis niet tot de gekken. 1)

Een wezen binnen Mons 2), van ambacht een Kapoen,
Wierd, op een' zekren dag, uit kruidpad, en uit bloemen,
Genoodigd, en dat met fatsoen,
Voor zekre rechtbank, die de menfchen keuken noemen.
Elk riep op 't' sterkt, om, met beleid,
Zyn lot voor hem bedekt te houden,
„Kom, kleine! kleine! kom;” maar hy felt geen vertrouwen
In dat geroep, hoe fraai men vleit,

*Uit FABELN van J. de la
FONTAINE in Nederduitsche
vaerzen, derde deel met platen.
Te AMSTERDAM, by JOHANNES
ALLART. MDCCCV*

Erg goed heeft men de geschiedenis van de grote antiheld niet uitgespit want men situeert hem steeds als de heer van Nijvel in Waals Brabant terwijl het hier gaat om de heer van Nevele; namelijk de eerste van het oud adellijke geslacht 'van Montmorency' die heer werd van het Land van Nevele.

LE NUMERO : 0 fr. 25.

(Etranger : port en sus.)

15 DECEMBRE 1929 — N° 1006

PARIS, 5, rue Bayard.

ABONNEMENTS : France, un an, 12 fr. 50 ; Etranger, prix variables selon les pays. (Compte courant : 1668 Paris)

Comme ce chien de Jean de Nivelles, il s'enfuit quand on l'appelle... (Voir page 792)

Een Frans stripverhaal over een heer van Nevele

Speciaal gericht op kinderen verscheen het weekblad *L'Echo du Noël* voor het eerst in 1906. Het volgde het weekblad *Noël* op dat in 1895 ontstond in de Franse hoofdstad. In 1940 hield het op te bestaan. De zetel van het bedrijf was gevestigd in de rue Bayard 5 in Parijs. In 1929 kostte een exemplaar 0,25 frank en een jaarabonnement 12,50 frank.

L'Echo du Noël maakt deel uit van de Bayard-groep. Deze Franse persgroep werd opgericht in 1873 door pater Emmanuel d'Alzon (1910-1880) die bekend is als de oprichter in 1845 van de katholieke religieuze congregatie *Les Augustins de l'Assomption* in de stad Nîmes. De Augustijnen van de Assumptie zijn nog steeds de eigenaars van de Bayard Groep. De groep is vertegenwoordigd in 16 landen en is de vijfde belangrijkste persgroep in Frankrijk. De verhalen werden meestal weergegeven in een oubollige en clichématige stijl. Dergelijke histories kwamen ook aan bod als realistische, historische, educatieve of moraliserende strip in het Belgische weekblad *Robbedoes* (Spirou 1951-1982) onder de titel *De verhalen van oom Wim* (in het Frans: *Les Belles Histoires de l' Oncle Paul*) en waren bij weetgierige jongeren zeer populair.

Het nummer 1006 van 15 december 1929 van *L'Echo du Noël* werd gewijd aan de illustere Jean de Nivelle.

De voorpagina stelt een vluchtende dief voor en onderaan staat het zinnetje "*Comme le chien de Jean de Nivelle, il s'enfuit quand on l'appelle ...*".

Jean de

Jean II de Montmorency vivait dans son riche domaine avec ses deux fils, Jean, seigneur de Nivelles, que lui avait donné sa première femme, et Mathieu, issu de son second mariage.

Mathieu était franc, bon et loyal; Jean, au contraire, se montrait menteur, désobéissant, rempli de défauts, et causait, par sa mauvaise conduite, beaucoup de soucis à son père. Il

rendait aussi la vie fort dure au précepteur chargé de l'éducation des deux frères. Il n'était de mauvaises farces qu'il ne lui fît. Certains jours, il le couvait par ses habits au pied de la table, de sorte que le pauvre

homme, en voulant se lever, tombait rudement à terre; d'autres fois, il lui versait de l'encre dans son bonnet; enfin, il n'était pas de méchants tours qu'il n'inventât et dont le résultat le faisait rire à gorge déployée.

Quant à son frère, il ne cessait de le quereller et de le battre, et le père était bien souvent appelé pour séparer les deux combattants. Il adressait alors une sermon à son fils aîné, auteur du désordre, mais se montrait faible avec lui, et ne le punissait pas comme il aurait fallu pour le corriger, de sorte que les défauts de Jean grandissaient avec lui.

Lorsque Louis XI monta sur le trône, le sire de Montmorency était fort âgé et ses deux fils, émancipés depuis longtemps, étaient déjà de puissants seigneurs.

Le duc de Bourgogne s'étant révolté contre le roi de France, celui-ci résolut de le châtier. Il appela le duc de Montmorency et lui demanda son aide et celle de ses fils. Jean II répondit que lui et les siens étaient aux ordres du roi.

Jan II van Montmorency leefde in zijn rijk domein samen met zijn twee zonen, Jan heer van Nivelle geboren uit zijn eerste huwelijk en Mathieu, geboren uit zijn tweede huwelijk.

Mathieu was openhartig, goed en loyaal; Jan daarentegen was een leugenaar, was ongehoorzaam, was vol gebreken en door zijn slecht gedrag bezorgde hij zijn vader veel kopzorgen.

Hij maakte het leven lastig van de leermeester, van de twee broers en haalde alleen maar flauwe grappen uit. Op een dag naaide hij de kleren van de leermeester aan de tafelpoot. Als de arme man zich recht stelde viel hij zwaar op de grond; een ander keer goot hij inkt in de muts van de leermeester; eigenlijk waren het alleen maar smerige grappen die hij uithaalde waarmee hij dan luidop stond te lachen.

Met zijn broer maakte hij voortdurend ruzie en begon met hem te slaan; hun vader moest meerdere keren tussenbeide komen om de vechtende broers van elkaar te scheiden. Hij gaf een waarschuwing aan zijn oudste zoon, maar hij gedroeg zich te zwak met hem en strafte hem niet zoals het moest om hem te corrigeren, met als gevolg dat de gebreken van Jan nog erger werden.

Als Lodewijk XI de troon besteeg was de heer van Montmorency een oude man en waren zijn twee volwassen zonen sterke heren geworden.

De hertog van Bourgondië kwam in opstand tegen de koning die hem wilde straffen. Hij deed een beroep op de heer van Montmorency en vroeg hem en zijn zonen om hem hierbij te helpen. Jan II garandeerde de koning dat hij en de zijnen ter zijne beschikking stonden.

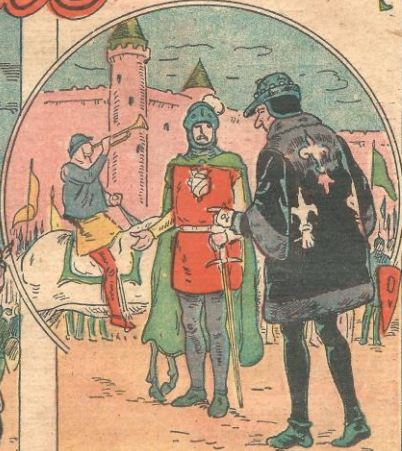
Nivelle (Suite)

Il s'empressa de réunir ses compagnies et de faire appel à ses enfants. Mathieu arriva aussitôt; mais le sire de Nivelle ne se présenta pas, et son père apprit qu'il était en grande intimité avec le duc de Bourgogne. « S'il ne vient pas, dit le vieux duc, ce sera de sa part une infâme trahison; mais j'espère encore qu'il répondra à mon appel. »

Il lui expédia un courrier, celui-ci revint bientôt apportant la mauvaise nouvelle que, loin de répondre à l'invitation de son père, le sire de Nivelle s'éloignait dans ses terres. Un second, puis un troisième courrier furent envoyés; loin de se rapprocher, Jean s'éloignait toujours davantage.

Le roi Louis XI vint à Paris inspecter les troupes qu'il voulait envoyer contre son ennemi. Les bataillons défilèrent, enseignes déployées. À la tête d'un nombreux cortège, chevauchait le sire de Montmorency; ses pages marchaient près de lui, portant sa bannière couverte d'un crâne.

Arrivé devant le roi, le vieux guerrier leva la visière de son casque. « Sire, dit-il, je vais remplir moi-même la tâche que je voulais confier à un bras plus jeune; mais puisque le sang d'un Montmorency a trahi, je lui porterai de ma main le châtiement et le remords. — Quoi! fit Louis XI, il n'a pas été possible de ramener votre fils aîné? — Hélas! non, Sire, mon second fils, Mathieu, ici présent, sera le seul héritier de mes titres et biens. Quant à ce chien de Jean de Nivelle qui s'enfuit quand je l'appelle, il est maudit par son père et renié par les siens. »

Ayant ainsi parlé, Jean II fut rejoindre les autres guerriers et marcha contre le duc de Bourgogne, espérant toujours rejoindre son fils aîné qu'il voulait punir; mais Jean de Nivelle s'enfuyait en voyant approcher son père.

(A finir.)

Hij haastte zich om zijn troepen samen te brengen en een beroep te doen op zijn kinderen. Mathieu beantwoordde de oproep onmiddellijk maar de heer van Nivelle was niet op de afspraak en zijn vader moest vernemen dat hij nogal goede maatjes bleek te zijn met de hertog van Bourgondië. "Als hij niet komt" zei de oude heer "zal dit een schandelijk verraad zijn, maar ik hoop vooralsnog dat hij gevolg geeft aan mijn oproep."

Hij stuurde een bode naar hem toe; die kwam snel terug met het slechte nieuws dat in plaats van de oproep van zijn vader te beantwoorden hij zich steeds verder van hem distancieerde. Een tweede en daarna een derde bode werden naar hem gestuurd maar in plaats van te komen verwijderde hij zich steeds verder.

Koning Lodewijk XI kwam naar Parijs om de troepen te inspecteren die hij wilde laten oprukken tegen zijn vijand. De bataljons defileerden met ontrolde banners. Aan het hoofd van een grote optocht reed de heer van Montmorency, vergezeld van zijn schildknapen met zijn banier bedekt met een doek.

Aangekomen voor de koning, lichtte de oude krijger het vizier van zijn helm op. "Sire, sprak hij, ik zal zelf de taak vervullen die ik wilde toevertrouwen aan een jongere. Maar vermits een bloedverwant Montmorency verraad pleegde, zal ik hem zelf straffen en wroeging doen krijgen.

Wat! deed Lodewijk XI. Was het niet mogelijk om uw oudste zoon terug te brengen? – Helaas! Neen, sire, mijn tweede zoon Mathieu, hier aanwezig zal de enige erfgenaam worden van al mijn titels en bezittingen. Wat die hond van een Jean de Nivelle betreft die wegvluucht als men hem roept, hij is vervloekt door zijn vader en verloochend door de zijnen.

Nadat hij zo gesproken had, vervoegde Jean II de andere strijders en trok hij op tegen de hertog van Bourgondië, in de hoop zijn oudste zoon te ontmoeten om hem te straffen; maar Jean de Nivelle vluchtte toen hij zijn vader zag naderen.

(Voir page 792)

JEAN DE NIVELLE

(FIN)

Quelque temps après la revue des troupes dirigées contre le duc de Bourgogne, Louis XI, assisté d'Olivier Leduc et de Tristan l'Ermitte, ses deux célèbres compères, se promenait auprès du Parloir aux Bourgeois, lorsqu'un voleur s'empara d'un quartier de venaison suspendu à la porte d'une auberge, en disant au garçon de l'aubergiste, qui était présent, qu'il était convenu avec son maître de prendre la bête tout entière, mais que, puisqu'il avait disposé du reste, il viendrait s'entendre avec lui.

Le garçon, trop confiant, le laissa faire, mais maître Tristan, qui avait vu le tour, crut reconnaître une de ses pratiques et se mit à

crier : « Holà ! Sire larron, arrêtez-vous un instant que nous réglions un petit compte que nous avons ensemble. » Le voleur se mit à courir encore plus vite. « Je vais le poursuivre, Sire, dit Tristan. — Laissez-le donc.

répondit le roi : il fait comme ce chien de Jean de Nivelles : il s'enfuit quand on l'appelle ! » Il n'en fallut pas davantage pour établir à tout jamais une locution qui marqua la désobéissance et la trahison et qui est devenue un dicton populaire.

Jean de Montmorency, seigneur de Nivelles, fut banni de France et s'établit dans le duché de Bourgogne où sa race forma la branche de Montmorency-Nivelles. Presque tous ses descendants eurent une destinée funeste.

Le peuple de France conserva le souvenir de la trahison de Jean de Montmorency en transmettant, de génération en génération, le fameux

dicton appliqué à ceux qui faisaient devant un devoir.

Ce triste souvenir se perpétua même de façon tangible. Sur le clocher de l'église de Sainte-Gratrude, à Nivelles (petite ville de Belgique), on peut voir une statue de fer qui, à chaque heure, frappe avec un martinet sur une cloche pour annoncer les heures qui s'enfuyaient dès qu'on les a nommées : c'est la statue de Jean de Nivelles.

Een tijdje na de passage van de troepen die ten strijde trokken tegen de hertog van Bourgondië, wandelde Lodewijk XI samen met Olivier Ledaim en Tristan L'hermite zijn twee bekende vrienden in de omgeving van de 'Parloir aux Bourgois' toen er een dief op een hertenkwartier beslag legde dat was opgehangen aan de deur van een herberg zeggende tot knecht van de herbergier dat hij met zijn patron was overeengekomen om het volledige dier mee te nemen aangezien hij de rest al geregeld had en dat hij met hem hierover tot een overeenkomst zou komen.

De jonge knecht, vertrouwde hem en liet zich doen, maar meester Tristan, die de truc had doorzien herkende die praktijk en riep:

"Hola! Mijnheer de schurk wacht een beetje zodat wij de rekening die we onder elkaar nog hebben kunnen regelen." De dief begon nog sneller te lopen.

"Ik ga hem achtervolgen, Sire" zei Tristan. "Laat hem maar" zei de koning "hij doet zoals de hond van Jean de Nivelle; hij vlucht weg als men hem roept!"

Meer was er niet nodig om voor altijd een gezegde vast te leggen met de kenmerken van ongehoorzaamheid en verraad, dat een populaire uitspraak is geworden.

Jan van Montmorency, heer van Nivelle, werd uit Frankrijk verbannen en vestigde zich in het hertogdom Bourgondië waar zijn nakomelingen de tak Montmorency-Nivelle zouden vormen. Haast al zijn nakomelingen kenden een fataal einde.

Het Franse volk bewaarde de herinnering aan het verraad van Jean van Montmorency, van generatie, op generatie, in het fameuze gezegde over hen die hun verantwoordelijkheid ontvluchten.

Deze nare herinnering werd zelfs op een tastbare manier bestendigd. Op de klokkentoren van de Sint-Gertrudiskerk van Nivelle (een kleine stad in België) bevindt zich een ijzeren standbeeld dat elk uur met een hamer op de klok slaat om het uur aan te kondigen dat wegvlucht van zodra het aangekondigd wordt: het is het standbeeld van Jean de Nivelle.

De hoofdrolspelers in het stripverhaal

Zoals we in onze studie over de heren en dames van Nevele schetsten, is de achtergrond van de weigering van Jean de Nivelles om zijn vader bij te staan veel genuanceerder dan de zwart-wit voorstelling in het stripverhaal.

Jan II van Montmorency werd heer van Nevele door zijn huwelijk op 29 januari 1422 met Johanna van Fosseux, erfdame van Nevele. Jan II was opperkamerheer van de koning van Frankrijk. Jan IV van Fosseux (†Parijs 1418), de vader van Johanna, was raadsheer en kamerheer geweest van Jan Zonder Vrees, hertog van Bourgondië. Uit dit huwelijk werden niet één maar twee zonen geboren: Jan (° ±1422) en Louis. Johanna van Fosseux overlijdt in 1431 en dertien jaar later hertrouwt Jan II met Marguerite d'Orgemont, een schatrijke weduwe die hem drie kinderen schenkt; twee dochters en één zoon Guillaume (°1454) en niet Mathieu zoals men ons in het verhaal wil doen geloven.

Jean de Nivelles werd als **Jan III van Montmorency** omstreeks 1422 geboren in Montmorency als zoon van Jan II en Johanna van Fosseux. Uit de bewaarde gegevens over hem en zijn broer Louis blijkt dat beide heren een kort lontje hadden. Vooral Louis was zeer opvliegend en maakte regelmatig misbruik van zijn macht.

De late en nieuwe echtverbintenis van Jan II was niet naar de zin van Jan III en Louis, beiden zonen uit het eerste huwelijk van hun vader. Het verbeterde er niet op toen bleek dat hun stiefmoeder duidelijk haar kinderen trachtte te bevoordelen.

Gezien het grote leeftijdsverschil kunnen de twee geciteerde broers in het verhaal nooit dezelfde leermeester gehad hebben en zullen ze ook nooit als bengels met elkaar over de straat hebben gerold. Als de slechterik in het verhaal wordt Jean de Nivelles afgebeeld met zwarte haren terwijl zijn stiefbroer, de goede in het verhaal met blonde haren wordt afgebeeld, een cliché dat nog tot op heden in strip- en jeugdverhalen wordt gebruikt om de goeden en de slechten te onderscheiden.

Lodewijk XI (1423-1483) werd koning van Frankrijk in 1461. In de geschiedschrijving staat hij bekend als een van de ergste koningen die Frankrijk ooit gekend heeft. Hij rebelleerde in 1440 tegen zijn vader Karel VII en zocht bescherming bij Filips de Goede, hertog van Bourgondië en diens zoon Karel de Stoute. Eenmaal op de troon keerde hij zich tegen zijn Bourgondische beschermheren en voerde in Frankrijk een politiek van centralisatie en absolutisme. Dit gaf aanleiding tot de oprichting van de 'Ligue du Bien Public' (*Liga voor het Algemeen Welzijn*) tegen zijn beleid. Het was een genootschap van hertogen en graven onder leiding van Karel de Stoute, die probeerde de macht van de koning in te perken en te streven naar meer onafhankelijkheid die zij eerder genoten in het feodaal systeem. Lodewijk XI liet zich omringen door spionnen, politiebeambten en eerder ongunstige figuren. Meer dan door zijn oorlogen, wist hij door zijn intriges het Franse territorium aanzienlijk uit te breiden. Hij was tenger van gestalte, oogde ziekelijk en leefde gierig, maar om een tegenstander om te kopen was geen prijs hem te hoog. Naarmate hij zijn einde voelde naderen, viel hij steeds meer ten prooi aan bijgeloof en paranoia. Om zijn ziel te redden zocht hij zijn toevlucht bij voorspellingen van astrologen, reliekenverering en giften aan kloosters en abdijen. Tijdens zijn regering bevorderde hij de handel en de nijverheid in zijn koninkrijk en meerdere historici beschouwen hem als de grondlegger van de Franse eenheidsstaat.

De inspectie van de troepen door de koning waarvan sprake, is de voorbereiding van de Slag bij Monthléry op 16 juli 1465. Jean de Nivelle en zijn broer Louis kozen er de zijde van de hertog van Bourgondië terwijl hun vader de Franse koning trouw bleef. De verzoeningspoging tussen de vader en zijn oudste zoon mislukte en Jean de Nivelle vervoegde de troepen van de hertog. Daarop ontfermde Jean van Montmorency zijn beide zonen uit zijn eerste huwelijk. Dat de zoon uit zijn tweede huwelijk (Guillaume °1453) hem zou vergezeld hebben in de strijd is weinig waarschijnlijk, hij was nauwelijks 12 jaar.

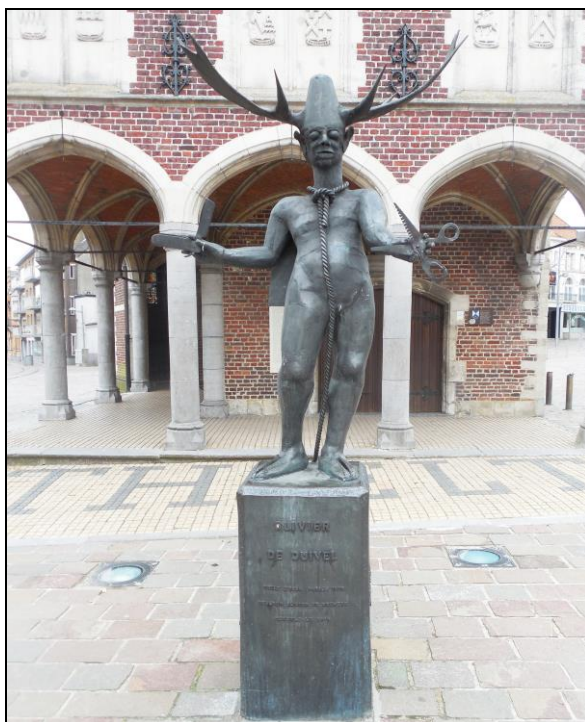
De overwinning in de Slag bij Monthléry werd door beide partijen opgeëist. Lodewijk XI had aanzienlijke verliezen toegebracht aan zijn tegenstander en had Parijs kunnen bereiken met zijn verzwakt leger. Karel de Stoute bleef meester van het slagveld en veroverde een deel van de koninklijke artillerie, maar had niet kunnen verhinderen dat de koning naar Parijs ontkwam. Lodewijk XI startte in de daaropvolgende herfst onderhandelingen met de Ligue du Bien Public en sloot enkele verdragen met hen af.

Lodewijk XI, anoniem 15de eeuw.

Merkwaardig in dit verhaal is dat er ook twee Vlamingen in opgevoerd worden als gezellen van de Franse koning; namelijk Olivier le Daim en Tristan l'Hermite.

Zij wandelden in gezelschap van de koning in de omgeving van de '*Parloir aux Bourgeois*'. Dit was het oude stadhuis van Parijs waar de Parijzenaars verzamelden om over hun zaken te praten. In Parijs waren er twee plaatsen die deze naam droegen, een eerste lag tussen de kapel van de heilige Leutfridus (Saint-Leufroy) en le Grand Châtelet en een tweede lag op de universiteitscampus achter de kerk van de Jacobijnen in de rue Saint-Jacques. Dit gebouw werd in het begin van de 16de eeuw afgestaan aan de Jacobijnen en toegevoegd aan hun klooster.

Olivier de Neckere of Olivier de Duivel met zijn attributen en een gewei, verwijzend naar zijn adellijke titel. Een creatie van beeldhouwer-kunstsmid Jef Claerhout voor de hallentoren van Tielt .

Olivier le Daim is bij ons bekend als Olivier de Duivel. Hij heeft zijn standbeeld voor de hallentoren van Tielt. Het werd gerealiseerd door Jef Claerhout. Olivier De Neckere, zoals zijn echte naam luidt, werd in 1434 in Tielt geboren als zoon van Jan, barbier en houthandelaar op de Tieltse markt. Hij stierf op het schavot in Parijs op 21 mei 1484.

Op de vlucht voor zijn vader kreeg Lodewijk van Valois, de latere Franse koning Lodewijk XI asiel van Filips de Goede de hertog van Bourgondië. In 1458, bij een verblijf in Tielt in de afspanning *'t Klein Schaeck* komt hij in contact met Olivier De Neckere. Het is het begin van een unieke vriendschap tussen een volksjongen en een koningszoon.

Als Lodewijk in 1461 naar Parijs terugkeert om er koning te worden gaat De Neckere met hem mee en verfranst zijn naam tot 'Le Diable'. De Tieltse volksjongen wordt raadsman en vertrouweling van de Franse koning die hem benoemt tot hofbarbier en hoofd van de barbiërs-gilde van Parijs. De koning overlaadt hem met titels en schenkingen en verleent hem de adellijke titel van 'Olivier le Daim' (damhert) graaf van Meulan.

Zijn bliksemcarrière aan het hof wekte veel afgunst bij de adel en toen Lodewijk XI op 30 augustus 1483 overleed rekenden zijn politieke tegenstanders met hem af. Het kwam tot een proces en Olivier werd ter dood veroordeeld en opgehangen aan de beruchte galg van Montfaucon, ten noorden van Parijs.

De figuur van Olivier le Daim wordt in de literatuur opgevoerd in romans zoals Quentin Durward (Walter Scott, 1823 - verfilmd in 1955), Notre-Dame de Paris (Victor Hugo, 1831 - meermaals verfilmd) en Der Teufel (Alfred Neumann, 1926).

Tristan l'Hermite zag het levenslicht in Vlaanderen omstreeks 1400 als zoon van Jan, heer van Moulins sur Charente. Na een rijk gevulde militaire loopbaan in het leger van de Franse koning Karel VII werd hij een vertrouwensman van diens zoon. Lodewijk XI noemde hem zijn vriend en beschouwde hem als een van zijn voornaamste adviseurs. De koning liet hem genadeloos het repressieve werk voortzetten dat onder zijn vader was begonnen. Als dusdanig heeft hij een sinistere reputatie achtergelaten. Volgens bepaalde bronnen moest hij het na de dood van Lodewijk XI ontgelden en is de datum van zijn overlijden niet bekend. Andere bronnen noteren zijn overlijden in 1488 of 1479. Net als Olivier de Duivel wordt zijn personage opgevoerd in de romans van Walter Scott en Victor Hugo.

Het verhaaltje van de dief wordt erbij gesleurd om de Franse uitdrukking: “C'est comme le chien de Jean de Nivelle, il s'enfuit quand on l'appelle” te verduidelijken voor de jeugd.

En wie niet leeft en zich gedraagt zoals het hoort eindigt slecht en dat geldt ook voor zijn nakomelingen aldus de moraal van het verhaal, want: *“Haast al zijn nakomelingen kenden een fataal einde”* waarbij (met enige overdrijving) wordt verwezen naar Filips van Montmorency, graaf van Horn en Floris van Montmorency, baron van Montigny, beiden terechtgesteld op bevel van koning Filips II van Spanje.

De vlucht naar Vlaanderen van Jean de Nivelle wordt vergeleken met de tijd die voorbijvliegt, zo wordt verklaard waarom hij klokkenluider werd of als klokkenluider eindigde in Nijvel.

Jan van Nevele - Jan van Nijvel

In Nijvel kan men op de toeristische dienst een Nederlandstalige stadswandeling afhalen met als titel: 'In de voetsporen van Jan van Nijvel'. Daarin lezen we:

“Jan van Nijvel, of liever Jean de Nivelles, is de naam van de beroemde vergulde jaquemart die al vijf eeuwen onvermoeibaar de uren op de klok slaat vanuit het zuidelijke torentje van de collegiale kerk. Hij dateert uit 1400 en verwijst naar de figuur die alarm slaat bij het naderen van de vijand of bij brand. Sinds hij in 1617 werd overgebracht naar het torentje van de collegiale, noemt men hem Djan-Djan. Volgens de legende weigerde Jean de Montmorency, de heer van Nijvel, in de 16de eeuw ten strijde te trekken tegen de Hertog van Bourgondië. Vandaar het populaire gezegde: “hij lijkt op die (hond van) Jan van Nijvel die ervandoor gaat als je hem roept”. Toch groeide hij uit tot een lokale held, symbool van de Nijvelse mentaliteit en zijn vrolijk humeur. 'Vive Djan-Djan, vive Djan-Djan' zo zingen de Nijvelaars... Het beeld is 2,05 m groot en weegt 350 kg.”

De jacquemart met lied: Postkaart van tijdens het interbellum met een van de vele Jean de Nivelles-liederen.

Op de website van de stad Nijvel en in een apart vouwblaadje (in het Nederlands en het Frans) met als hoofding 'Jean de Nivelles' wordt wel naar Nevele verwezen. We lezen er in dat de oorsprong van de Nijvelse klokkenluider gesitueerd wordt rond 1400 en dat hij toen geen naam had. In 1525 had men het over de man die de uren slaat en in 1535 wordt hij 'l'homme de keuvre' (koperen man) genoemd. Vermoedelijk kreeg hij zijn huidige naam bij de overbrenging naar het torentje van de collegiale Sint-Gertrudis. *"Zijn naam herinnert ons aan een naam van adel, de Heer van Nivelle (Nevele in Vlaanderen)."* Ondanks het aandringen van zijn vader weigerde hij de wapens op te nemen tegen de hertog van Bourgondië en gaf zo het ontstaan aan de uitdrukking: *"Op de hond van Jean de Nivelle gelijken, die vlucht wanneer men hem roept."*

Jean de Nivelle werd het onderwerp van vele populaire liederen wat tijdens de 17de eeuw leidde tot verwarring met de jacquemart van Nivelles (met een -s), de naam en het gezegde werden overgedragen en hij kreeg er zelfs een hond bij als attribuut. Een standbeeld van Jean de Nivelle(s) met zijn hond op de gevel van het gerechtsgebouw (1891) moet hieraan herinneren.

Nijvel ademt en blaast Jean der Nivelles's. Hij is de toeristische aantrekkingspool van Nijvel en men vindt er hem echt overal in het verenigingsleven, de folklore, de plaatselijke middenstand en het dienstbetoon. Zo was er in Oostduinkerke het Home Jean de Nivelles dat eigendom was van de Waals-Brabantse Christelijke Mutualiteiten Caritas met zetel in Nijvel waar 160 kinderen konden logeren. Nieuw in Nijvel is de residentie Jean de Nivelles, een nieuw modern woon-zorgcentrum op nauwelijks 400 meter van de collegiale Sint-Gertrudis dat in 2013 werd geopend.

Belangrijk voor de Jean de Nivelles-cultus is de Confrérie Jean de Nivelles, opgericht in 1984 om de lokale producten van Nijvel te promoten. Zij namen het voortouw voor het brouwen van het gelijknamig bier in de brouwerij Saint-Feuillien in Le Rœulx. Zij schonken enkele jaren terug het beeld van een windhond aan de stad met de uitdrukkelijke vraag om het dicht bij zijn meester te plaatsen in de omgeving van de toren van de collegiale en het stadhuis. Zo kan hun Djan-Djan samen met zijn hond waken over de symbolen van hun geschiedenis en hun vrijheden. Het beeld werd geplaatst aan de westelijke ingang van het stadhuis, aan de kant van de trouwzaal. Het wordt er systematisch gestreeld door de pasgetrouwen opdat dit hen geluk zou bijbrengen.

Jean de Nivelles in Nevele

Na de onterving door zijn vader trok Jan III van Montmorency alias Jean de Nivelles naar het Land van Nevele en nam hij zijn intrek op het kasteel Ooidonk dat door zijn voorvaderen langs moederszijde was opgericht. Hij werd de stamvader van de nieuwe tak 'van Montmorency-Nevele'.

Hij huwde omstreeks 1455 met Goedele Vilain, dochter van ridder Jan, heer van Huise, Burcht en Zwijndrecht en Goedele Raes, dame van Pamel. Uit dit huwelijk werden zeven kinderen geboren.

Net als zijn grootvader maakte hij deel uit van de hofhouding van de hertogen van Bourgondië, eerst als raadgever en kamerheer van hertog Filips de Goede en na diens dood in 1467 van zijn zoon Karel de Stoute.

De onterving door zijn vader gaf aanleiding tot een reeks processen tegen

zijn vader, stiefbroer en stiefzuster waarvan hij de uitspraak niet meer zou meemaken. Hij overleed twee weken voor zijn vader op 26 juni 1477 en werd begraven in de kerk van Nevele. Goedele Vilain overleed in 1483.

Aan oude legendes wordt niet geraakt en we willen dan ook niet raken aan mooie volkse figuur en de traditie van Jean de Nivelles in Nijvel maar de waarheid heeft zijn rechten. In de aanloop naar de herdenking van de onthoofding van de graven Egmont & Horn, 450 jaar geleden vonden we het moment gekomen om deze 'gehistoriseerde blunder' zoals wijlen ons bestuurslid Jozef Van de Castele het noemde, recht te zetten.

Vorbereidende schets van de Nevelse Jean de Nivelles door Gilbert Declercq naar een idee van André Bollaert.

Deze zomer van 17 juni tot 30 september wordt in “Deinze, Het Land van Nevele” een fietszoektocht georganiseerd. ‘*De heren van Het Land van Nevele*’ loodsen je langs het parcours en vertellen welke plekken een belangrijke rol vervulden. Daarnaast vind je bij elke bezienswaardigheid ook een woordje uitleg en wat praktische informatie. Als medewerker aan de voorbereiding van dit evenement vonden we dit een ideale gelegenheid om deze historische misvatting recht te zetten. Een klokkenluider aan de kerktoeren bevestigen was om technische en veiligheidsredenen niet mogelijk daarom gaven we de voorkeur aan het tijdelijk bevestigen van een prent aan de oostgevel van de kerk (kant van de Markt). We konden hiervoor een beroep doen op de Nevelse striptekenaar Gilbert Declercq die het kunstwerk realiseerde dat op 1 mei werd onthuld. Het zal de kerkgevel blijven sieren tot eind september met als duidelijke boodschap voor iedereen: **“Jean de Nivelles is van ons!”**

André Bollaert, Poesele

Literatuur

BOLLAERT A., Kunst in het Land van Nevele (IV). Striptekenaar Gilbert Declercq, in *Het Land van Nevele*, jg. 2008, afl. 3, p 3-7.

BOLLAERT A., De heren en dames van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 2017, afl. 4, p. 96-108.

VAN DE CASTEELE J., Er is Jean de Nivelles en Jean de Nivelles!, in *Autotoerist*, 31ste jg., 13-4-1978, nr. 9, blz. 350.

VAN ELSLANDE R., Dwalingen in de genealogie van de Montmorency-Nevele in *Het Land van Nevele*, jg. 2014, afl. 1, p 5-34.

Toeristische informatie stad Nijvel.

DE LAATSTE GRAAF VAN HORN, TOEN EN NU

De meeste mensen zijn drie generaties na hun dood volledig vergeten: zij genieten de eeuwige rust. Anders is het gesteld met de zogenoemde historische personen. Na hun dood beginnen zij aan een *nachleben*, waarbij hun betekenis voor latere tijden en latere generaties steeds opnieuw wordt geduid door geschiedenisschrijvers en politici. Over één van deze personen gaat dit betoog: Filips van Montmorency, de laatste graaf van Horn, over wie hij was en wat er in de geschiedenis van hem is gemaakt. Laten we maar met het laatste beginnen.

Zijn historische betekenis heeft Montmorency verkregen als de helft van een tweetal: de graven van Egmont en Horn. Vrijwel altijd worden ze in één adem genoemd, waarbij de tweede vaak ten onrechte 'Hoorn' wordt genoemd. Misschien komt dat omdat Hoorn in de buurt van Egmond ligt. Beide graven hebben echter weinig met Noord-Holland te maken. Allebei werden ze geboren in de Zuidelijke Nederlanden: Egmont in Henegouwen, Horn in Oost-Vlaanderen. Hun politieke leven speelde zich af in Brussel, de hoofdstad van de Habsburgse Nederlanden.

Hun naam en faam hebben de graven te danken aan de manier waarop zij aan hun einde zijn gekomen. Op 5 juni 1568 werden zij, nadat zij schuldig waren bevonden aan hoogverraad jegens de wettige vorst, de koning van Spanje, terechtgesteld op de Grote Markt te Brussel. De terechtstelling van twee van de voornaamste edelen van het land maakte grote indruk op de tijdgenoten. Willem van Oranje, die de dans was ontsprongen, was een van de eersten die inzag hoe deze gebeurtenis politiek kon worden uitgebuit. Zijn twee overleden medestanders waren nu martelaren voor de vrijheid geworden! Zo kon de gebeurtenis in Brussel achteraf gezien worden als het sein tot de Opstand in de Lage Landen tegen het Spaanse gezag, die uiteindelijk zou leiden tot een scheuring van de Nederlanden en de oprichting van een zelfstandige Nederlandse staat.

De lotgevallen van een edelman

Waarom heet de laatste graaf van Horn eigenlijk Montmorency? Dat laat zich als volgt verklaren. De middeleeuwse heren van Horn hadden hun machtsbasis in het huidige Nederlandse Midden-Limburg, waar zij in de dertiende eeuw in het dorp Horn een burcht bouwden die nog altijd

bestaat. Het dorp heeft zijn naam gegeven aan de heerlijkheid, later het graafschap Horn, én aan de familie die er de macht uitoefende. De Hornes waren niet alleen de heren van het Land van Horn, maar ook van het Land van Weert (dat een buitenleen van het hertogdom Gelre was) en van het land van Altena, dat strategisch was gelegen tussen Holland en Brabant, waar zij het slot Loevestein bouwden. Het was een aanzienlijke familie. Een Horn werd bisschop van Luik, een ander bisschop van Utrecht. In de vijftiende eeuw verwierven de heren van Horn de graventitel, en sindsdien werd het kasteel van Weert hun voornaamste residentie. Er ontstonden echter dynastieke problemen. Graaf Jacob II werd opgevolgd door Jacob III, maar die bleef kinderloos. Diens broer Jan was proost van het domkapittel in Luik, maar kreeg toestemming van de paus om uit de geestelijke stand te treden en zijn overleden broer als graaf van Horn op te volgen. Hij trouwde met Anna van Egmont, maar ook dit huwelijk bleef kinderloos. Anna had echter al vier kinderen uit een vorig huwelijk, met Joseph van Montmorency, een telg uit een oud Frans geslacht. De oudste, Filips van Montmorency, erfde de titel 'graaf van Horn' in 1540 van zijn stiefvader. Hij zou de laatste graaf van Horn worden.

*Filips van Montmorency en Walburgis van Nieuwenaar.
(anoniem, gouache op perkament, late zestiende eeuw, Österreichische
Nationalbibliothek Wenen)*

In 1546 trouwde hij met Walburgis van Nieuwenaar, de erfdochter van de graaf van Meurs. Daarvoor waren dynastieke redenen, want de familie had aanspraken op het graafschap Horn. Het huwelijk schijnt niettemin gelukkig te zijn geweest. Filips was katholiek, zijn moeder Anna was luthers, en Walburgis was calvinistisch. Problemen schijnt dat nooit te hebben opgeleverd. Als Filips niet in Brussel aan het hof verkeerde verbleef hij op zijn kasteel in Weert, samen met zijn echtgenote en zijn moeder.

Het was zijn moeder die ervoor zorgde dat de jonge Filips een betrekking aan het hof in Brussel kreeg, op een manier die in die tijd gebruikelijk was: bepalend was niet opleiding of bekwaamheid, maar afkomst.

In 1549 was de graaf van Horn één van de edellieden die de kroonprins, Filips van Spanje begeleidden op diens kennismakingsreis door de Nederlanden. Ter ere van prins Filips werd in Tervuren een toernooi aangericht, waaraan ook Horn deelnam. Toen prins Filips enkele jaren later naar Spanje terugkeerde werd hij vergezeld door de graaf. Het is mogelijk dat Horn zich sindsdien beschouwde als een vertrouweling van de prins en latere koning. In latere jaren zou hij bij de koning vaak de woordvoerder zijn van de hoge adel.

Met de loopbaan van Montmorency leek het voorspoedig te gaan. In 1555 werd hij door de koning benoemd tot stadhouder van Gelre, en in 1559 kreeg hij de titel admiraal – hoewel hij nooit het bevel over een vloot zou voeren. Schaduwzijden waren er echter ook, en die waren in de eerste plaats van financiële aard. Hoge functies waren onbezoldigd. De graaf diende zijn inkomen te verkrijgen uit zijn bezittingen, en die brachten onvoldoende op om de levensstijl van een lid van de hoge adel aan het Brusselse hof te kunnen bekostigen. Bovendien was hij financieel afhankelijk van zijn moeder Anna van Egmont, die het vruchtgebruik van het graafschap Horn bezat. Overigens was een groot deel van die bezittingen beleend.

Koning Filips II was in 1559 naar Spanje vertrokken, en sindsdien werden de Nederlanden bestuurd door de landvoogdes, Margaretha van Parma – een halfzus van de koning – die werd bijgestaan door een Raad van State, waarin de hoge adel zitting had. Daarvan maakten deel uit de prins van Oranje, de graaf van Horn en de graaf van Egmont. Al snel na het vertrek van de koning ontstond er onenigheid in de Raad. Die ging echter niet over de godsdienstvrijheid of over de rechten van het volk, maar over de

rechten van de hoge adel zelf. Eén van de vertrouwelingen van de koning was kardinaal Antoine Perrenot de Granvelle, die zelf niet eens van adellijke afkomst was. Andere leden van de Raad van State, waaronder in de eerste plaats Oranje, Horn en Egmont, voerden oppositie tegen de kardinaal, die ze niet als hun gelijke beschouwden. En daarin waren ze uiteindelijk succesvol: in 1564 vertrok Granvelle met verlof voor onbepaalde duur uit de Nederlanden. Nu hadden de heren het voor het zeggen, maar de onrust in het land, die was veroorzaakt door de maatregelen tegen de hervorming, nam alleen maar toe. Het was de lage adel die in 1566 het voortouw nam. In een smeekschrift dat werd aangeboden aan de landvoogdes, eisten zij het stoppen van de godsdienstvervolgingen en dreigden zij met een opstand als dat niet zou gebeuren.

Aan de hoge adel was het nu zijn positie te bepalen. Het smeekschrift leidde tot verdeeldheid onder de hoge adel. Maar revoluties kennen hun eigen dynamiek. In de zomer van 1566 brak de beeldenstorm uit, en de koning, die geen vertrouwen meer had in de landvoogdes en haar raadsliden, stuurde de hertog van Alva naar de Lage Landen om orde op zaken te stellen.

De hertog arriveerde in de Lage Landen in de zomer van 1567 en verzocht Oranje, Egmont en Horn naar Brussel te komen. Oranje was wel wijzer en bleef weg, maar de twee graven lieten zich in de val lokken. Op 10 september 1567 werden zij na een diner dat hun door de hertog was aangeboden gearresteerd. De afloop van hun proces is bekend. De graven werden wegens hoogverraad ter dood veroordeeld en op 5 juni 1568 op de Grote Markt in Brussel terechtgesteld.

Het *nachleben* van de graaf van Horn

De propagandistische waarde van deze executie voor de zaak van de Opstand werd onmiddellijk ingezien. Gedrukte pamfletten waren de *social media* van de zestiende eeuw.

G^R VAN EGMONT EN HOORN ONTHALST

Egmont Hooren edel Graven
 Ghy hier als Ducdallefs Slauen
 Buygen moet u voor syn Swaert
 Die van d'hoochste Adel waert
 Niet en wert gedacht u Daden
 Voor u Coningh noch u raden
 Daer om ghy ten Hoof verscheent
 Siet doch hoe men u verkleent

7

Wreetheyt nochtans niet u Sielen
 Maer alleen het Vleys vernielen
 Tleuen wert u wel berooft
 Maer u Namen niet verdooft
 Soo langh als tvermaerde schryven
 Immer op de Aerdt sal blyven
 Soo langh sal u swaer ellendt
 Voor s'landts welbaert syn bekent

De Hartog van Alba, om syn voorgenomen werk kragt te geven, begint de Hoofden van het Land, die hem in syn kwaatwilligheid niet wilac volgen, te verdelgen, en heeft vervolgens de Graven van Egmont en Hoorn openlikt tot Brusfel doen onthalsen. Een saak die naar het oordeel der Staatkundige geensints met de Spaanse wysheid over een kwam, maar den Koning tot groot nadeel verstrekte.

7

Een van de vele prenten die werden gedrukt naar aanleiding van de terechtstelling van Egmont en Horn.
 (anoniem, Atlas van Stolk, Rijksmuseum Amsterdam).

Het hierbij afgebeelde exemplaar bevat de volgende tekst:

*Egmond, Hooren, edel graven
Ghy, hier als Ducdallefs slaven,
Buygen moet u voor syn swaert
Die van d'hoochste adel waert,
Niet en wert gedacht u daden
Voor u coningh, noch u raden,
Daer om ghy ten hoof verscheent
siet doch hoe men u verkleent.
Wreetheyt nochtans niet u sielen
Maer alleen het vleys vernielen.
't Leven wert u wel berooft,
Maer u namen niet verdooft.
Soo langh als 't vermaerde schryven
Immer op de aerdt sal blyven
Soo langh sal u swaer ellendt
Voor 's landts welvaert syn bekent.*

En daarmee was de toon gezet voor het *nachleben* van de beide graven. Van ontevreden edelen waren zij martelaren voor de vrijheid geworden.

Het lichaam van de graaf van Horn werd overgebracht naar Weert en daar in de Sint-Martinuskerk begraven. Daar heeft het eeuwenlang in vrede gerust, tot in de negentiende eeuw, toen er na de vorming van het koninkrijk der Nederlanden behoefte ontstond aan een nationale identiteit. En daarin paste de graaf van Horn. In 1839 kreeg hij een monumentale grafsteen, die door koning Willem I werd betaald.

En er kwamen herdenkingen, want ook die droegen bij aan het nationale bewustzijn. Laten we even stilstaan bij de herdenking van vijftig jaar geleden, in 1968.

Herdenkingstentoonstelling

rond de

GRAAF VAN HORN
HEER VAN WEERT
PHILIPS VAN MONTMORENCY

18 mei tot 5 juni te Weert in het Gemeentemuseum
8 tot en met 16 juni te Horn in het Gemeentehuis

BEZOEKTIDEN: 14 TOT 17 UUR

's zaterdags en 's zondags
bewenden van 19-21.30 uur

Rondeleidingen voor scholen op aanvraag bij de
Conservator J. Henkens

Deze expositie heeft tot onderwerp: Philips van Montmorency, een geweldige Walhalla van Nieuwmaas, zijn tijdgenoten, de tijd waarin hij leefde en verder het grafschap Horn en de heerlijkheid Weert.

Zij omvat schilderijen, etsen, gravures, tekeningen, munten, penningen, archiefstukken, foto's, meubelen e.d.

WAGENSPEL

„Het laatste Afscheid.”

door Jan Naaijkens

op te voeren door de stichting Tonnelgroep
„Torelantijs” o.l.v. Jo van der Velden
opgeleidend door schutterij, veldwaaiers
en trommelkorps.

Een wagenspel biedt uit de aard van het genre beperkte dramatische mogelijkheden. Er moet op een kleine oppervlakte gespeeld worden, in een grote ruimte, in een omgeving waarin het leven gewoon voortgang vindt, en voor gaande en komende toeschouwers, die meestal staande het vertoende spel bijwonen. Daarom vindt men ook in dit wagenspel over de graaf van Horne geen vertijnde psychologische verdieping en is er een eenvoudige, rechte lijnige intrige, die zich snel en beknopt naar het einde spoedt. Uit het rijke en veelbewogen leven van Horne kon uiteraard slechts één moment gekozen worden. Dat is het moment waarop Philips afscheid neemt van de zijnen en van Weert. Hij staat op het punt naar Brussel te vertrekken. Alva leeft hem daartoe uitgenodigd. Philips vrienden vragen - niet ten onrechte - een valstrik, en willen in een laatste positie, proberen de graaf te weerhouden. Al discussiëren spelen zij het proces dat later tegen Horne gevoerd zal worden. Maar Philips laat zich niet beïnvloeden. Overtuigd van zijn gelijk en van zijn recht vertrekt hij. Zijn afscheid is een laatste afscheid geworden. Dit beknopte spel geeft natuurlijk geen volledig beeld van deze historische figuur. Maar misschien licht het een tip op van de slaker en geeft het enig idee van de man, van zijn werk en van de tijd waarin hij leefde.

Jan Naaijkens.

HERDENKING

Graaf Philips van Horn

MET EGMONT ONTHOOFD TE BRUSSEL 1568

Tentoonstelling
Wagenspelen

WEERT MEI / JUNI 1968 HORN

Philips van Montmorency

1524 - 5 JUNI - 1568

5 Juni 1568 werd Philips van Montmorency, graaf van Horn en heer van Weert, toenmen met Lancelaer van Egmont in Brussel onthoofd. Met Willen van Oranje, Egmont e.a. had hij deelgenomen aan het verzet tegen Graaf van Groenloze. Hij werd in september 1567 door Alva gevangen genomen en daarna ter dood veroordeeld.

Philips weert daarom meestal gezien als een figuur, die zich in de 16e eeuw heeft verzet tegen de Spaanse overheersing en, tengevolge van deze houding, een martelaar is geworden voor de vrijheid en onafhankelijkheid van Nederland.

Terecht... of niet?

Dit is de vraag die het Herdenkingscomité sterfde Philips van Montmorency nader wil belichten.

Philips is een omstreden figuur. Of zijn houding inderdaad er wel een geweest is van een strijder voor de vrijheid van de Nederlanden is een vraag waarover tot op de dag van heden verschil van mening bestaat.

U kunt zich zelf een oordeel vormen aan de hand van de biografie, geschreven op verzoek van de gemeenten Horn en Weert, door dr. P. A. M. Geurts: „de Graaf van Horne” (uitgave Herdenkingscomité sterfde Philips van Montmorency).

Lezingencyclus 1968

voor gemiddelden

OPENING VAN DE HERDENKINGSPERIODE

Zaterdagmiddag 6 april om 15 uur
in de grote zaal van het kasteel Horn
(3 km. van Boermond aan de rijksweg
Boermond-Weert).

Drs J. J. W. F. van Agt, wetenschappelijk hoofd-
ambtenaar Rijksdienst voor monumentenzorg te
Den Haag spreekt (met toelichting van dia's)
over:

Kastelenbouw in Limburg, bijzonder met betrek-
king tot het kasteel Horn en het (voormalig) kas-
teel van Weert.

Tevens presentatie van de biografie over de
Graaf van Horne (auteur dr. P. A. M. Geurts)
door de Europese Bibliotheek, Zaltbommel.

Vrijdagavond 19 april om 20 uur

in zaal Lenders te Weert (ingang Eenzaalweg -
parkeergelegenheid op de singel) spreekt

dr. P. A. M. Geurts, geschiedenisleraar te Leiden
over:

Geniet van Horne terecht nationale faam?
Muzikale omlijsting. Weertse Mannenkoor.

Vrijdagavond 2 mei om 20 uur

in de grote zaal van kasteel Horn spreekt (met
toelichting van dia's)

dr. Daniel van Wely, oud-archivaris en voorzitter
van het Herdenkingscomité over:

Van Horne's in glas in lood.

Te Weert in zaal Lenders zal een algemene leden-
vergadering gehouden worden door het Limburgs
Geschied- en Oudheidkundig Genootschap onder
leiding van de voorzitter dr. J. P. D. van
Banning, burgemeester van Geleen.

Over spreker en datum (tussen 20 en 29 mei) is
het even nog kans.

Vóór deze vergadering wordt gelegenheid geboden
tot beziek aan de Herdenkingstentoonstelling
rond Philips van Montmorency in het Gemeente-
museum te Weert, Marktstraat 18.

Tevens zal het Wagenspel „Het laatste afscheid”
van de auteur Jan Naaijkens worden opgevoerd
(tussen 5 uur).

Academische Herdenkings Bijeenkomst

van de sterfde 5 juni 1568

in de Sint Martinuskerk te Weert
op woensdag 5 juni 1968
's middags om half drie

HERDENKINGSREDE

„De Graaf van Horne en zijn tijd”

door dr. Jos Schreuder,
leerkr. geschiedenis te Genk (B)

EGMONT OUVERTURE

van Ludwig van Beethoven

RAPSDIE WILHELMUS VAN NASSAUW

van Hendrik Andriessen

uit te voeren door
Limburgs Symfonie Orkest
o.l.v. André Bies

**Programma van de herdenking in 1968 van de terechtstelling van de graven
van Egmont en Horn.**

In Weert en Horn werd een tentoonstelling over de graaf ingericht. Er vonden geleerde lezingen plaats en er werd een wagenspel opgevoerd. Ook werd er een biografie van Filips van Montmorency gepresenteerd, een brochure die voor de gelegenheid was geschreven door de Leidse geschiedenisleraar Dr. P.A.M. Geurts. Het is de eerste en de enige monografie over de graaf van Horn die tot op heden is verschenen.

De Maas- en Roerbode schreef op 6 juni 1968 over de herdenking: “Een herdenking die alleszins gerechtvaardigd is, als men weet uit biografieën en geschriften dat deze laatste graaf van Horne een figuur van nationale betekenis is geweest en die gevallen is als slachtoffer in een tijd van onverdraagzaamheid.”

Dacht in 1968 iedereen er zo over? Toch niet. Ik ken minstens één uitzondering: Willem van de Boel het hoofd van de school in Horn. W.M. van de Boel (1905-1998) had zijn sporen als regionaal historicus al verdiend met een gezaghebbende publicatie over de rechterlijke organisatie in de heerlijkheid Horn, en hij zou ook later nog diverse artikelen schrijven over de heren van Horn en de geschiedenis van het Land van Horn. Zijn studie over Filips van Montmorency, waaraan hij vele jaren moet hebben gewerkt, bleef echter onvoltooid en ongepubliceerd. Later dit jaar zal deze monografie alsnog in boekvorm verschijnen.

In mei 1968 was de redactie van *'t Blaedje*, het gestencilde ‘Mededelingenblad voor Horn’, op het idee gekomen hem de vraag voor te leggen: “Is Philips van Montmorency een belangrijke persoonlijkheid in onze geschiedenis?” In een kort artikel ging Van de Boel daar als volgt op in:

“Door de herdenking van de onthoofding van de laatste graaf van Horn is bij sommige mensen weer een vage herinnering levendig geworden aan een tijd uit onze geschiedenis die meestal zeer eenzijdig wordt beoordeeld. In dat herinneringsbeeld verschijnen dan een besluiteloze koning, een domme landvoogdes, een heerszuchtige kardinaal en een wrede hertog, waartegenover zeer scherp staan afgetekend de miskende adel en het verdrukte volk, strijdend voor vrijheid, onafhankelijkheid en tegen Spaanse overheersing, absolutisme, plakkaten, inquisitie en onrechtvaardige belastingen. In dat beeld vinden dan ook – wel min of meer verbleekt – onze Egmont en Horne hun plaats als ‘martelaar voor deze vrijheid en

onafhankelijkheid' of als 'nationale figuren' ofwel, als men romantisch is ingesteld, als 'martelaar voor het ridderideaal'.

De historische werkelijkheid is een heel andere! Ik wil hier duidelijk uitdrukken hoe deze Philips van Montmorency voor mij staat, na een jarenlange studie over zijn persoon. Voor mij was hij een onverbeterlijke querulant, die geen flauw benul had van de beginselen die op het spel stonden. Zijn motieven waren in hoofdzaak egoïstisch, gericht als hij was op eigen aanzien en macht (in de vorm van geld). Zijn houding in de godsdienstige controversen kwam voort uit een grote onverschilligheid, een religieus indifferentisme, wat iets heel anders is dan een verdraagzaamheid steunend op overtuiging."

Ook over de betekenis van Montmorency voor de regionale geschiedenis is Van de Boel negatief. Zijn eigen heerlijkheden, het graafschap Horn en het land van Weert, werden uitgebuit en met schulden beladen ten gevolge van het financieel wanbeleid van de graaf, "waarbij zijn enige doel was aan centen te komen om een hoge stand op te houden, men kan evengoed zeggen: om in Brussel de gebraden haan uit te hangen met de daar rondslingerende adelskliek."

Van de Boel maakte aanvankelijk deel uit van het herdenkingscomité van 1968, maar hij trok zich daaruit terug omdat hij zich niet kon verenigen met de uitgangspunten van de andere leden van het comité. Zelf zegt hij daarover in een brief van twintig jaar later:

"De gang van zaken rond de voorbereiding van de herdenking heeft mij een stuk wijzer gemaakt. Aanvankelijk maakte ik, op verzoek van het gemeentebestuur van Horn, deel uit van de commissie. Door jarenlange studie van de streekhistorie, uit de beschikbare bronnen en literatuur, had ik mij een beeld gevormd van de persoon Filips van Montmorency dat volkomen afweek van de mythische voorstelling in de schoolboekjes. Daarom stelde ik voor deze gelegenheid aan te grijpen om nu eens een waarheidsgetrouw beeld te geven. Dit werd ook opgenomen in de motivatie van de herdenking. Die was: *"aan de eigen omgeving een waarheidsgetrouw beeld en juist inzicht bijbrengen omtrent een bepaald tijdstip uit het verleden".*"

“Maar in diezelfde circulaire staat als motief voor de herdenking het volgende: *“De figuren van de graven Egmont en Horne zijn symbolen van verzet tegen de tirannie van de Spaanse overheersing. Door hun dood op het schavot hebben zij een bijdrage geleverd in de vrijheidsstrijd der Nederlanden. Zij vertegenwoordigen in de geschiedenis een idee en zijn daardoor boven de tijd uit geheven.”* Zo’n motivatie kon ik niet onderschrijven en ik trok me terug uit het comité. Pater Geurts stemt in wezen met mij in als hij, volgens het verslag van Jo van der Velden (lid van het herdenkingscomité) zegt: *“Oranje gebruikte de dood van beiden voor zijn papieren oorlog, en daaruit is ten slotte een mythevorming ontstaan die Egmont en Horne tot nationale figuren maakte.”* De Liga der Edelen had geen nationaal doel, maar een standsbelang: het bereiken van de zeggenschap van de hoge adel over de laterale raden. Dat stelde Egmont aan de koning voor, en de godsdienstige kwestie was daarbij slechts een hinderlijk bijverschijnsel.”

“Van dat waarheidsgetrouwe beeld dat gegeven zou worden, is in de lezingen die men hield niets terechtgekomen, en de figuur van Filips van Montmorency was voor de van ver gekomen redenaars een boek met zeven zegels. Ik citeer weer de verslaggever Jo van der Velden. Over de lezing van drs. J. Scheerder uit Gent: Het leven van Filips van Montmorency “kwam er in de herdenkingsrede van drs. Jos Scheerder slechts zijdelings en meest onpersoonlijk aan te pas.” En over de rede van prof. Waterbolk uit Groningen: “Alleen over Philips van Montmorency bleek prof. Waterbolk niets meer te weten dan dat hij in de Raad van State het met de vorige spreker eens was.”

Een uiteenzetting over het ‘Voorspel’ was hier niet aan de orde: dat kan men vinden in talloze handboeken en in alle variaties van opvattingen. Hier moest de persoon van Filips van Montmorency belicht worden, en daartoe was men niet in staat. Zo gezien is de herdenking een regelrechte flop geweest.”

Aldus Willem van de Boel.

Het verschil van inzicht tussen van de Boel en de overige leden van het herdenkingscomité van 1968 is eenvoudig te verklaren. Van de Boel had onderzoek gedaan naar de historische feiten, maar voor de anderen speelden die nauwelijks een rol, en ze hadden zich daar dan ook niet in

verdiept. Hun ging het om de herdenking zelf, en *wat* er herdacht moest worden, dat wisten ze al: de zelfopoffering van de helden van het vaderland, waaraan wij onze vrijheid te danken hebben.

Besluit

Nationale identiteit is een negentiende-eeuwse uitvinding. Vóór die tijd voelden mensen zich in de eerste plaats verbonden met hun familie, hun dorp of hun stad, niet met zoiets als een nationale staat. Maar in de negentiende eeuw begonnen staatshoofden en politici het nut van een nationaal bewustzijn in te zien. Het vaderland had met terugwerkende kracht helden en martelaren nodig, die de moderne burger tot voorbeeld konden worden gesteld. En dus moesten er standbeelden en volksliederen komen.

Standbeeld van Egmont en Horn op de Kleine Zavel te Brussel.

In 1868, driehonderd jaar na hun dood, kregen de graven van Egmont en Horn een standbeeld in Brussel. Aanvankelijk stond het op de Grote Markt; later werd het verplaatst naar de Kleine Zavel, vlakbij het paleis van Egmont, waar het omringd is door borstbeelden van andere kopstukken van de Opstand - waaronder de prins van Oranje.

Heeft de graaf van Horn wel een standbeeld verdiend? Eigenlijk is die vraag niet eens zo interessant. Ook standbeelden maken deel uit van de geschiedenis, zij staan letterlijk symbool voor onze omgang met het verleden. Hij staat er, Filips van Montmorency, de laatste graaf van Horn, in Brussel en in Horn, en binnenkort ook in Weert. Maar misschien zeggen die standbeelden meer over de bedoelingen van de oprichters dan over de personen die geëerd worden.

“Geschiedenis is hedendaagse politiek, geprojecteerd op het verleden”, zei de Russische historicus Michail Pokrovsky. Hetzelfde geldt voor standbeelden en herdenkingen. Het standbeeld van Egmont en Horn werd niet opgericht omdat zij helden of martelaren voor het vaderland waren, maar omdat het vaderland helden en martelaren nodig heeft. Bij herdenkingen gaat het uiteindelijk niet om wie zij waren, maar om wat wij ervan vinden.

Mart Graef, Eindhoven

Bovenstaande bijdrage is de tekst van de lezing gehouden op 18 maart 2018 door Dr. Mart Graef ter gelegenheid van de aftrap van het Van Hornejaar 2018 in het Munttheater in Weert (Nederland), georganiseerd door Stichting De Aldenborgh en de kring Weert van het Koninklijk Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap.

OVER HET ONFORTUINLIJKE LOT VAN DE HEER VAN NEVELE IN HET DAGBOEK (1566-1568) VAN MARCUS VAN VAERNEWIJCK

Gentenaar Marcus van Vaernewijck¹ (21/12/1518 – 20/2/1569) zag en beschreef de troebele periode 1566-1568 in de Nederlanden van op de eerste rij. Hij was een rederijker en geschiedschrijver, die in zijn stad belangrijke functies innam. Zijn familie was oorspronkelijk afkomstig van Mariakerke, waar een gelijknamige heerlijkheid bestond.

Zijn belangrijkste werk is zijn dagboek 'Van die beroerlicke tijden in die Nederlanden en voornamelick in Ghendt 1566-1568', waar we een aantal korte passages uit overnemen die te maken hebben met het ruime gebied Deinze en Nevele en vooral over de heer van Nevele, Filips van Montmorency, die telkens wordt vermeld als graaf van Hoorn.

Van Vaernewijck was katholiek, maar noteerde met veel mededogen alles wat hij vernam over het steeds sterker wordende protestantisme, de predicates, de beeldenstorm en de bloedige vervolgingen door de (Spaanse) overheid. Zijn dagboek omvat vrij uitgebreid de arrestatie, gevangenschap en terechtstelling van de graven van Egmont en Hoorne. We nemen enkel de vermeldingen over Hoorne over. Filips van Montmorency, de heer van Nevele, werd geboren in 1524, vermoedelijk op het kasteel van Ooidonk. Het dagboek werd eind 1568 bruusk afgesloten, vermoedelijk door ziekte van de auteur, die enkele maanden later zou overlijden.

Juli 1566

De 24ste werden enkele gevangen ketteren vrijgelaten, o.a. een wederdoper uit Zomergem, die zo mank en kreupel in zijn stap was als in zijn geloof.²

De kwaal zette zich trouwens verder. Zo kon men een zekere Lieven in de straten horen roepen dat al wie ter predicatie wou gaan, zich naar Deinze moest begeven. Hij gaf meteen uur en plaats aan om de boot te nemen.

¹ VAN NUFFEL H., Marcus van Vaernewijck, *Nationaal Biografisch Woordenboek*, VII, Brussel, 1964.

² Niet alleen in Zomergem, maar ook in enkele omliggende gemeenten zoals Merendree bevonden zich families die Wederdoper of Anabaptist waren. Jan Luyssaert maakte er een studie over in het tijdschrift *Het Land van Nevele: 'Doopegezinde kernen in Merendree en omgeving van 1535 tot 1650'*, 2005, nr. 1, p. 52-71.

Een grote menigte nam dan ook 's avonds de boot, overnachtte er en kwam de volgende morgen te Deinze aan. Die van Oudenaarde en Ronse werden verhinderd te komen, want de magistraten hadden de stadspoorten gesloten, maar die van Gent, onder leiding van Gillis Coorne en de gebroeders Onghenae, waren er ten getale van tienduizend. Bij hun terugkomst kwamen ze Gent binnen al roepend: 'Vive le geus'.³

Augustus 1566

De geuzen van Deinze dreigden hun klooster af te breken en de kloosterlingen te vermoorden. Terwijl een priester de mis las, zongen ze zo luid psalmen dat hij ermee moest ophouden. Daarna liepen ze zingend door de stad.

In Doornik probeerde de graaf van Hoorne de orde te bewaren door een mandement.

Mei 1567

De 1ste mei overleed in Spanje de markies van Bergen die met de heer van Montigny in het begin van de beroerten naar de koning gezonden was. Montigny is een broer van de graaf van Hoorne, die voor geusgezind doorgaat.⁴

Juni 1567

Niet alleen Eeklo is zeer aangetast. maar ook de omliggende parochies als Aigem, Maldegem, Waarschoot, Oostwinkel, Ronsele, Zomergem, Ursel, Hansbeke, Lovendegem en meer andere.

September 1567

De graven van Egmont en Hoorne en de heer van Backerzele gearresteerd

Vele lieden, geuzen en katholieken, werden zeer bevreesd, want men vernam dat de graaf van Egmont, prins van Gavere en de graaf van Hoorne, door de hertog van Alva gevangen genomen waren (...). De graaf van Hoorne ging het niet beter, want hij werd eveneens op bevel van de hertog van Alva gevangen genomen.

Zondag 11 september trokken 11 vendels, waaronder ruiters en voetvolk,

³ Het verhaal is opgenomen in *'De geschiedenis van Deinze en 't Land van Nevele in 112 verhalen'*, 2017 van Stefaan De Groote i.s.m. Denis Pieters.

⁴ Montigny of Floris van Montmorency - de broer van de heer van Nevele (Hoorne) - werd op last van de Spaanse koning in 1570 vermoord in een Spaans kasteel.

uit Gent, om te Brussel de gevangen graven Egmont en Hoorne te halen.

De graven van Egmont en Hoorne in Gent

De 23ste september werden door de Keizerspoort de graven van Egmont en Hoorne binnengebracht. Voorafgegaan door een lange stoet Spaanse soldaten te paard en te voet kwam Egmont, nadat een derde van de stoet voorbijgetrokken was, in een wagen binnen. (...) Toen tweederde voorbij waren, werd omringd door veel paarden, de graaf van Hoorne binnen gevoerd. Ik groette hem zeer beleefd toen hij voorbijkwam, en werd door hem, hoewel ik zulks niet waardig ben, zeer hoofs gegroet. Daarna volgde nog een grote menigte ruiters en trommelaars.

Hoewel de optocht zeer rustig was, kregen vele mensen angst. Vele vrouwen uit Gent weenden uit medelijden maar ook uit vrees, omdat ze al dat krijgsvolk zouden moeten logeren. Maar zodra de gevangenen in 't kasteel waren aangekomen, keerden de soldaten naar Brussel en Doornik terug. Egmont en Hoorne kregen een mooie kamer toegewezen en vier dienaars.

Oktober 1567

Nieuws over Egmont en Hoorne

De Maestro del Campo zou de 19de, in 't nieuws kasteel, bij de gevangen graaf van Egmont geweest zijn en met hem gespeeld hebben. Hij zou tegen hem wel zevenhonderd gouden kronen verloren hebben. De graaf van Hoorne speelde met een soldaat, maar was minder fortuinlijk dan Egmont en verloor er vijfhonderd.

Januari 1568

Nieuws over Egmont en Hoorne

In deze tijd werden de graven Egmont en Hoorne zwaar beschuldigd. Veel beschuldigingen werden tegen hen uitgesproken door andere, eveneens gevangen genomen heren, om hun eigen leven te redden, wel wetend dat beide graven nu machteloos waren daar zij in de gevangenis zaten.

De Spaanse soldaten vertelden dat de graaf van Hoorne als ketter verbrand zou worden.

Maart 1568

Spanjaarden arresteerden elf mensen in Deinze.

Meester Arthur Boessins, na zijn vrijlating hoogbaljuw van Deinze geworden, bracht in 't Gravenkasteel tien gevangen genomen geuzen binnen. Zodra zij binnen waren, liet hij ook de schout, die geholpen had bij

de arrestatie, in de boeien slaan.

April 1568

De scherprechter had Gent verlaten om in Deinze, op 13 april, zeven man terecht te stellen. Pater Jan Vanderhaghen had in de Sint-Janskerk voor de arme veroordeelden van Deinze laten bidden.

3 Juni 1568

De graven van Egmont en Hoorne naar Brussel overgebracht

De Spanjaarden waren al zeer vroeg in actie. De trommels roffelden en de soldaten stelden zich op, waarna ze naar het nieuw kasteel trokken. Tussen vier en vijf uur kwam de graaf van Egmont, gezeten in een wagen naar buiten. (...). Daarna volgde in een wagen, de graaf van Hoorne. Hij scheen welgemoed, want hij nam voortdurend zijn hoed af en groette elkeen, die hem in 't voorbijkomen een goedendag zei. Na de graven volgde een grote menigte ruiters.

De reis ging naar Dendermonde, waar overnacht werd, en 's anderendaags naar Brussel.

Over de beide graven deden verschillende geruchten onder het volk de ronde. Sommigen zegden: ze zouden te Brussel onthoofd worden, maar anderen spraken, men zou hen vrijlaten.

De graven Egmont en Hoorne onthoofd

Op 4 juni omstreeks vier uur, kwamen de beide graven in Brussel aan. Onmiddellijk bracht men hen naar het Broodhuis, waar zij afzonderlijk werden opgesloten. (...)

Ook aan de graaf van Hoorne werd het Gulden Vlies ontnomen. Hij stamde uit het zeer edele Franse huis Montmorency en was van koninklijken bloede. (...)

5 juni 1568

Kort na de executie van de graaf van Egmont volgde de graaf van Hoorne. Hij sprak de burgers vrijmoedig toe en zei: "Lieve burgers, vreest niet aan mij geld te verliezen. Al heeft het de koning behaagd mijn leven en goed te nemen, toch zult ge betaald worden, want ik laat nog voldoende achter". Daarna sprak hij slechts woorden voor zijn eeuwige zaligheid en werd dan zoals Egmont terechtgesteld.

't Volk stond overal te wenen; ook de Maestro del Campo, Salinas, bevelhebber van het nieuw kasteel en veel Spaanse soldaten huilden.

Hun hoofden werden op twee staken gedurende twee uur voor het

stadhuis geplaatst.

24 juni 1568

In Deinze kwam een cipier in nesten toen een geuse schoenmaker ontsnapte uit de gevangenis.

23 juli 1568

De beul van Gent onthoofdde verschillende mensen in Deinze.

7 augustus 1568

De beul van Gent onthoofdde drie mannen in Deinze.

September 1568

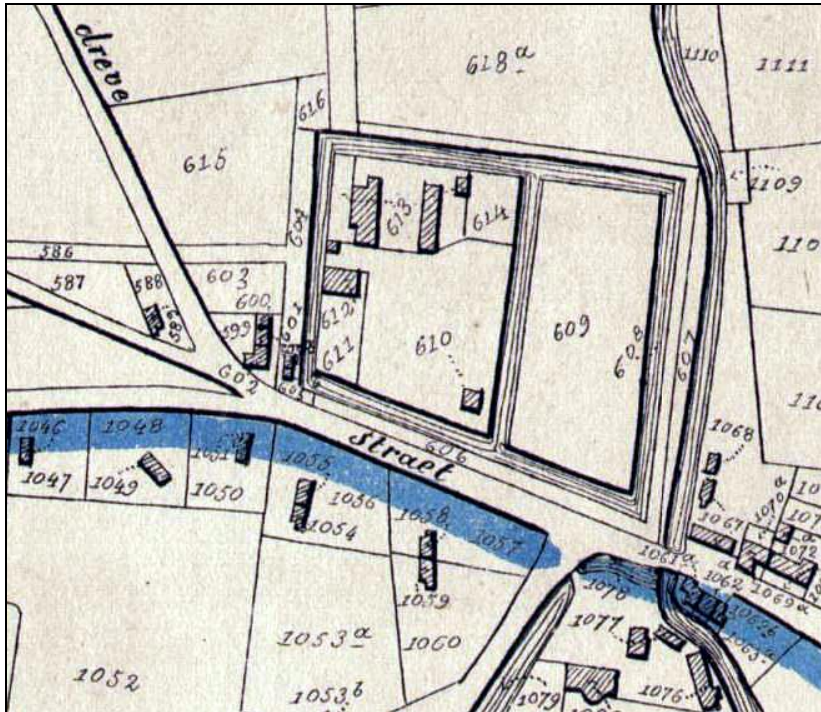
Op 28 september werd de heer Arthur Boessins, nu baljuw van Deinze, te Gent gearresteerd. Men beschuldigde hem van kerkbreking. Sommige gevangenen hadden hem aangeklaagd en een van hen viel hem aan juist voor zijn terechtstelling op de Koornmarkt, en verweet hem een aanstichter van de beeldenstorm te zijn. Arthur Boessins werd achteraf weer in vrijheid gesteld.⁵

Stefaan De Groote, Bachte-Maria-Lerne

⁵ Boessins werd later opnieuw aangehouden en op 11 augustus 1569 in Gent terechtgesteld.

HET KASTEEL TER WALLEN IN MERENDREE

1 LIGGING EN ALGEMEEN UITZICHT

Het domein bekend onder de benaming 'Kasteel ter Wallen' is een door hoge bomen omsloten trapezoidale ruimte langs de Veldestraet, nummers 21 en 23, te Nevele (Merendree), met een huidige oppervlakte van 2 ha 23 a 51 ca

De stenen toegangsbrug en de gekanteelde ingangspoort, versterkt door steunberen.

Langs een private ingangsdreef bereikt men een stenen brug (16de eeuw) die toegang geeft, door een gekanteelde ingangspoort, versterkt door steunberen (16de eeuw), tot het bewoond gedeelte van het pand.

De vrij belangrijke wallen zijn een oude en onafhankelijke binnenwatering (ongeveer 5000 m²) binnen het park en het bos.

Een sluis gemerkt met het jaartal 1804 leidt het overtollig water van de wallen, door een onderaardse afvoer onder het bos, naar de Oude Kalebeek, de uiterste zuidergrens van het domein .

Rechts aan de ingang bevindt zich het hoofdgebouw, het huidig 'kasteel', een statige herenwoning, in de loop der eeuwen meermaals verbouwd, met zijn huidig 18de-eeuws uitzicht.

Links staan de afhankelijkheden bestaande uit drie gebouwen: het gewezen koetshuis, de paardenstal en de kamer van de stalknecht; het hoveniershuis, een Vlaamse hoeve (16de eeuw), met aangrenzende private tuin; het onbewoond resterend deel van een rij kleine thans verdwenen huizen.

De talrijke hoge bomen ten zuiden van het park en in het bos vormen een groots en gevarieerd scherm voor het park, naar Engelse stijl¹.

De oorspronkelijke drieledige verdeling (hoofdtuin, boomgaard en moestuin) is bewaard gebleven, maar zoveel mogelijk vervangen door grasperken, zoals hedendaags vaak voorkomt om economische redenen.

2 HISTORIEK

1 Oudheid

De omwalde site is zeer oud en reikt terug tot het Romeins tijdperk.

Op 4 juli 1800 werd in het huidig park van het Kasteel ter Wallen een Romeinse grafkruik ontdekt, omtrent 8 duim hoog, zonder oren noch figuren.²

In de streek werden verscheidene opgravingen verricht door de Sectie Archeologie van de Universiteit Gent, onder leiding van prof. dr. Wim De Clercq³, waaruit blijkt dat er in Merendree een Romeinse nederzetting geweest is.

Aan de hand van de luchtfotografie heeft men zelfs vastgesteld dat er in de weilanden oostwaarts van het kasteel sporen zichtbaar zijn van een andere Romeinse vestiging waarvan de afmetingen gelijkenis vertonen met een deel van het kasteelpark, blijkbaar een gelijkaardige Romeinse 'villa'.

2 Middeleeuwen

Men vermoedt het bestaan, op dezelfde plaats als het huidig kasteel, van een omwalde burcht in de hoge middeleeuwen, waarvan de zuidergrens samenvalt met de loop van de Oude Kale. Deze burcht zou aan de oorsprong liggen van de gemeente Merendree en werd later volledig vernield.

¹ Het park naar Engelse stijl: een ensemble van bomen en grasperken, zeer in trek op het vasteland op het einde van de 18de eeuw, in tegenstelling tot de 17de-eeuwse gekunstelde Franse tuinen.

² Cfr. F. De Potter en F. Broeckaert, *De gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen, Merendree*, uitgave 1867, blz. 2.

³ W. De Clercq, Gallo-Romeins Merendree. Een nederzetting tijdens de eerste eeuwen van onze jaartelling, in *Het Land van Nevele*, jg. 27 (1996), afl. 2, p. 93-192.

Hoe dan ook in de latere middeleeuwen (1418) heette deze site 'Goet ter Borgh'⁴. Het was toen een landbouwbedrijf geworden waarvan de naam een duidelijke zinspeling was op de vroegere inmiddels verdwenen waterburcht.

De huidige Dreef, ten noordwesten van het domein en uitmondend op het kerkplein, bekrachtigt dit vermoeden. Het was oorspronkelijk een private weg, uitsluitend ten behoeve van de bewoners van het kasteel, een kerkweg, die in de loop der eeuwen geleidelijk in het publiek domein is gevallen.

De hoofdwoning werd in dit langdurend tijdsverloop meermaals verbouwd, en de afbraakafval in de onmiddellijke nabijheid bedolven of verwerkt in het nieuw bouwwerk. Zo werden hier ter plaatse een aantal steenbrokken ontdekt, waaronder het kapiteel van een schouwstuk in typisch gotische stijl.

Er zijn ook nog andere steenbrokken alhier bewaard, waaronder vensteromlijstingen in dezelfde zandsteen. Dit alles wijst op het aanzienlijk historisch belang van deze site, ook door haar centrale ligging, het dichtst bij de kerk, waarmee ze een rechtstreekse private verbinding had, namelijk de huidige Dreef.

3 De 16de eeuw

Van de 16de eeuw dagtekenen de stenen toegangsbrug en de gekanteelde korfboogpoort met zandstenen negblokken.

Verscheidene huizen uit de onmiddellijke omgeving dagtekenen uit hetzelfde tijdperk (zo o.m. het Stenen huis⁵, vroeger portiershuis links vóór de ingang) en hebben blijkbaar deel uitgemaakt van hetzelfde gebouwencomplex.

⁴ Zie J. Luyssaert, *Meetjeslandse Toponiemen tot 1600*. Merendree, Balegem, 1999, blz. 24.

⁵ L. Neyt, Twee Merendreeze huizen met geschiedenis, in *Het Land van Nevele*, jg. 14 (1983), afl. 2, p. 115-122.

*Stenen huis in 1983, vroeger portiershuis,
links vóór de ingang van Ter Wallen.*

4 De 17de en 18de eeuw

De statige herenwoning in haar huidige 18^e-eeuws uitzicht.

Van 1615 tot 1865 was het huidig domein, samen met tal van andere huizen en gronden, eigendom van de familie Coolman, waarvan thans nog een grafsteen, gemerkt 1802, alhier bewaard bleef.

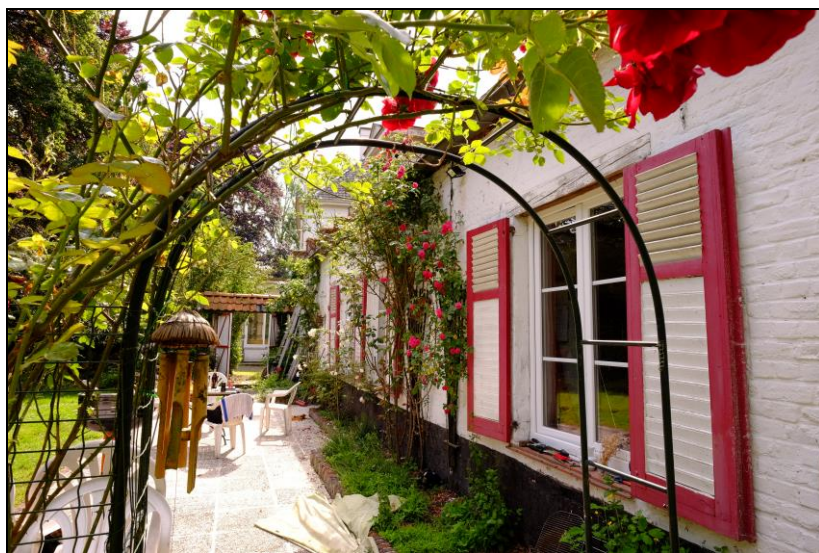
Wie hier precies gewoond heeft gedurende heel die tijdspanne weet men niet zeker. Maar uit verschillende medegaande 18de-eeuwse akten, gedagtekend tussen 12 mei 1701 en 29 september 1794 blijkt dat: *"eene behuysde ende bewalde hofstede met de steene poorte, brugge, wallen ende grachten, huys van plaisance ende voordere edificien of ende dependentien, boomen ende andere drooge ende groene cattheylen daer op staende ende daer mede gaende... genaemt Coudenhove⁶, mitsgaeders de cingels ende hovingen alle liggende binnen hunne wallen ende grachten, met de uytplanten daer toe behoordende..."* deel uitmaakte van het familiebezit van De Coolman's, met de naam Coudenhove, en met verschillende afmetingen, nl. 12 mei 1701: 1200 roeden; 28 augustus 1701: 16 bunders; 5 januari 1720: 1200 roeden; 20 februari 1787: 1453 roeden.

De afhankelijkheden bestaande uit drie gebouwen.

⁶ De naam Coudenhove komt voor op een kaart van 1652, zie L. Neyt, De drie windmolens van Merendree, in *Het Land van Nevele*, jg. 15 (1984), afl. 1, p. 29.

Op het plan van Ferraris (1777) staat het domein aangeduid zoals het er thans nog uitziet, nl. het kasteel, zijnde een statig herenhuis (gentilhomme) met zijn afhankelijkheden: het koetshuis, de paardenstal, het hoveniershuis en de thans onbewoonde resten van vroegere personeelswoningen waarvan de helft afgebroken en niet herbouwd werd. De stijl van het kasteel is typisch neoklassiek, meer bepaald late Lodewijk XVIe-stijl (einde 18de eeuw), een sobere vereenvoudigde stijl die de schoonheid zocht in de harmonie der proporties (lengte, breedte, hoogte) liever dan in de buitenmaat of overvloedige versiering. Een toen veel gebruikte sobere versiering bestond in 'imitatielijnen' (= horizontale lijnen alleen op de hoofdgevel, tot aan de eerste verdieping) en 'geriemde omlijsting van de vensters' op de eerste verdieping.⁷

Het hoveniershuis.

⁷ Zie K. Lanclus, *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen*, Deel 12 n, Provincie Oost-Vlaanderen - Arrondissement Gent - kanton Nevele, Turnhout, 1989, blz. 337-338 en afbeelding 1248 en 1249.

Op 8 oktober 1781 en op 31 januari 1782 werd het domein vermeld in het bijvoegsel van de 'Gazette van Gendt' en beschreven als *"een speelgoed⁸, wezende een notabel huys met remisen, stallen, hoveniershuys, duyvekete, bakkete, kalyen, steenen brugge, hovingen, boomgaard, wallen met vischen daerin, dreven, wandelingen en voordere toebehoren... aen den voet van de brugge, onlangs uyt den grond ten deele nieuw gebouwd, groot met alle de gronden daarmede gaende 3 bunders 455 roeden"*.⁹

De jongste verbouwing van het oorspronkelijk hoofdgebouw tot het huidig kasteel moet dus vermoedelijk geschied zijn rond 1770.

5 De 19de en 20ste eeuw

In 1865 na het overlijden van de laatste Coolman (Théophile) werden zijn talrijke onroerende goederen te Merendree (samen 39 ha 61 a 30 ca) verkocht. Het domein werd herleid tot ongeveer 4 ha en als dusdanig verhuurd aan verschillende personen, waarvan de meesten het gebruikten als zomerverblijf. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd het domein bezet door Duitse soldaten.

Gedurende het vredesoffensief van het Belgisch leger in november 1918 werd het dak stuk geschoten en hadden hevige gevechten plaats in de ingangsdreef. Het dak werd in 1920 volledig vernieuwd en voorzien van tien dakkapellen, een klokkentoren en een windvaan door de toenmalige eigenares jonkvrouw Gabrielle van de Walle de Ghelcke, echtgenote van Jacques de Cazes, die het bewoonden tot na het einde van de Tweede Wereldoorlog in 1945.

3 EIGENAAR ROGER STEELANDT

Na een vrij lange tijdspanne gedurende dewelke het grotendeels onbewoond bleef, werd het domein opnieuw verminderd tot zijn huidige afmetingen en verkocht in 1962 aan Roger Steelandt, toenmalig Eerste Substituut Procureur des Konings te Kortrijk, die het eerst als weekendverblijf bewoonde, en bestendig vanaf zijn benoeming tot Substituut Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Gent op 15 november 1967.

⁸ Speelgoed: andere benaming voor lustgoed of goed van plaisance.

⁹ Cfr. F. De Potter en F. Broeckart, o.c., blz. 8 en 9.

Het domein was in 1962 al een tiental jaar onbewoond gebleven en zag er buiten en binnen zeer vervallen uit.

Het park was een wildernis geworden en al de gebouwen en hovingen vereisten een dringende ingreep indien men ze van een onvermijdelijke ondergang wilde redden.

Gedurende bijna een vol jaar hebben allerlei ambachtsslui elkaar opgevolgd: metsers (gebr. Van Gansbeke), schrijnwerkers (Maurice Geirnaert & zoon Omer), elektriciën (Maurice Luttens), stukadoors (fa. Oosterlinck, Destelbergen), centrale verwarming (fa. Chaudral, Gent), loodgieter (Roger Soens, Hansbeke), schilderwerken (Léon Neerman en fa. Rosetti, Gent), baggerdienst (Oscar Claeys, Zomergem), behanger, putboorder, enz. Alles wat toen dringend en noodzakelijk was, werd uitgevoerd zonder iets aan de in- en uitwendige schikking te wijzigen.

Wel werden o.m. enkele bestaande doch niet interessante schoorsteenmantels vervangen door meer passende of meer luxueuze, die in het antiquariaat werden aangekocht. Zo o.m. in de eetplaats de schouwmantel en bijhorende lambrisering in Slavonisch eikenhout (19de eeuw) voortkomend van een gesloopt kasteel in de provincie Luik; op de westgevel: een balkon in kunstsmeedwerk (tijdperk Lodewijk XV); in de inkomsthal: een trapleuning in kunstsmeedwerk (tijdperk Lodewijk XVI); in de salon en in de bibliotheek: respectievelijk een schouwmantel in Franse zandsteen (18de-eeuwse stijl) en een rood marmeren schouwmantel (stijl Lodewijk XIV).

Er werd tevens gezorgd voor een passende binnenbekleding en meubilering (hoofdzakelijk stijl- en tijdperkmeubelen, alsook schilderijen en kunstvoorwerpen).

Wat het park betreft, werd het oorspronkelijk plan geëerbiedigd. De talrijke en diverse bomen (waaronder: eiken, groene en purperen beuken, lindes, essen, esdoorns, Italiaanse en Canadese populieren, abelen, olmen, tamme en wilde kastanjes, enz.) hebben in dit lange tijdsverloop de gelegenheid gehad vrij, onbepaald, onbeknot en onverminkt hun natuurlijke thans reusachtige afmetingen te bereiken, en bieden een uitzonderlijk en indrukwekkend zicht dat behoud en bescherming verdient.

De talrijke hoge bomen, een groots en gevarieerd scherm voor het park.

4 NAAM EN FAAM

In de loop der eeuwen is het domein bekend geweest onder verscheidene benamingen: het 'Goet ter Borgh' (1418) waarvan hoger sprake; 'Coudenhove' (16de tot en met 18de eeuw); 'Kasteel ter Wallen', de meest recente benaming, die duidelijk het historisch belang van de omwalling in het licht stelt. Het is thans de enige bekende benaming die ook door de officiële instanties gebruikt wordt, o.m. het gemeentebestuur van Nevele en het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

5 LEGENDE

Het lijkt wel alsof sommige historische gebouwen (net als sommige mensen) gediend zijn met een beetje chic of met een vleugje coquetterie, een detail misschien, maar dat in feite flink doorweegt, omdat het, boven de aantrekkingskracht van de geschiedenis, de fantastische sfeer van het legendarische betreedt, en ipso facto onze gevoelssnaar aantokkelt.

Hoeveel historische kastelen of plaatsen hebben hun bijbehorende

legende. Ook hier te Merendree is er een legende bekend, een spook of watergeest, eeuwen oud en uitsluitend aan dit domein verbonden. Laat ons ditmaal onze historiograaf F. De Potter aan het woord¹⁰:

De Slodder-sage.

Vroeger kwam elke nacht, om twaalf ure, uit de hovingen van eenen grondeigenaar, omtrent het dorp, een vreemd wezen uit den grond, en doorkruiste de gemeente in alle richtingen, nu eens deze, dan gene gedaante aannemende. Nooit deed het iemand kwaad, maar het vergezelde soms een eind verre de laat op weg zijnde personen, om plotseling spoorloos te verdwijnen. De een heeft het gezien als een soort rol, zonder kop, pooten of staart, en zich immer voortrollende; de ander zag het tamelijk groot, en bemerkte oogen als karbonkels; het sleepte in deze gedaante, een zware keten achter zich. Anderen weer zagen er een klein hondje in, dat, naarmate het voortliep, al grooter en grooter werd, en eindelijk dubbel zo groot als een paard. Al wie te middernacht de oude brug overtrok, kon niet missen het verschijnsel te zien. De dorpelingen hadden dit spook den naam van sloder gegeven. Zij meenden dat op de plaats waar sloder uit den grond steeg, geld verborgen lag, en hij niet eerder rusten kon dan nadat de schat ontdekt was.

De plaats waar het waterspook tevoorschijn kwam is in zijn oorspronkelijke toestand bewaard gebleven in het bos aan de overzijde van de sluis van 1804, precies aan de monding waar het overtollig water van de wallen, door een onderaardse afvoer in de Oude Kalebeek terecht komt.

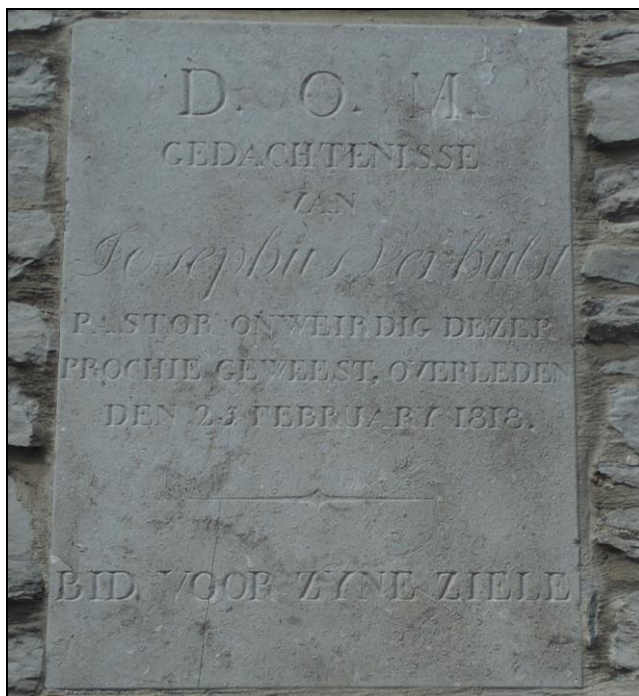
Moge dit authentiek 18de-eeuws en karakteristiek gebouw en zijn bijbehorend park met eeuwenoude bomen nog lang een levende en ongeschonden getuige blijven in ons historisch patrimonium.

Roger Steelandt (†2017)

¹⁰F. De Potter & F. Broeckaert, o.c., blz. 32 en Penneman T., Volksgeloof en volksagen in het Land van Nevele (1840-1974), in *Het Land van Nevele*, jg. 8 (1977), afl. 3-4.

JOSEPHUS VERHULST, *PASTOR ONWEIRDIG* IN MERENDREE

Aan de kerkmuur van Merendree hangt een granieten grafsteen (afmetingen: 58 x 45) met volgend opschrift¹:

*D.O.M./ Gedachtenisse/ van/ Josephus Verhulst/ pastor onweirdig dezer
/prochie geweest/ Overleden/ den 25 february 1818/ Bid voor zijne ziele.*

Dat ene zinnetje *pastor onweirdig* heeft nogal wat geesten aan het fantaseren gebracht. Sommigen dachten dat deze priester een onwaardig leven had geleid, anderen gingen ervan uit dat hij de eed aan de Franse Revolutie had gezworen en daarom een onwaardig priester was... geen enkele van deze verklaringen werd echter ooit bewezen. En zelfs vroegen

¹ R. Moelaert, De Sint-Radegondekerk te Merendree en haar Kunstpatrimonium, in *Appeltjes van het Meetjesland*, jg. 31 (1980) (overdruk, p. 97).

deze fantasten zich niet af waarom een zgn. onwaardig priester dan toch een grafsteen had gekregen tegen de Merendreeze kerkmuur.

Een brief van 21 april 1727, ondertekend door een zekere pastoor Karel Lodewijk Grimminck, biedt een verklaring van de uitdrukking *pastor onweirdig*. Deze pastoor en kluizenaar uit de Westhoek (*Ieper 1676 - †Sint-Jan-ter-Biezen 1728) ondertekende steeds zijn brieven met *C. Grimminck priester onweerdich* en soms voegde hij eraan toe *uw bereijden* (bereidwillige) *dienaer*. P. L. Danes, de eerste biograaf van Grimminck, schreef over hem: "Hy (Grimminck) heeft altydt erkent en opentlyck beleden, dat dese Priesterlycke weirdigheyt verre was boven syne verdiensten en daerom was hy gewoon alle syne Brieven te onder-teecken met een innig gevoelen van syne onbequaemheyt".

Diepgelovige geestelijken vonden dat de priesterlijke waardigheid ver boven hun eigen verdiensten was en daarom ondertekenden ze hun brieven met *priester onweerdig*, ook sommige kloosterzusters schreven *Suster onweerdigh*.²

Wie op internet het Latijnse *sacerdos indignus* (priester onwaardig) ingeeft, vindt tal van fragmenten van Latijnse documenten waarin een priester zichzelf *indignus* (onwaardig) noemt.

Wat zeggen de woordenboeken?

In het Woordenboek der Nederlandse Taal (WNT) en in het Middelnederlands Woordenboek (MNW) staat als één van de verklaringen van *onwaardig* 'niet verdienende datgene wat door eene bepaling wordt uitgedrukt'. Anders gezegd: de man vindt van zichzelf dat hij het als mens niet verdient om priester te zijn, dat hij niet waard is om zo'n hoge (priesterlijke) functie te bekleden. Hij drukt hiermee een vorm van nederigheid uit en níét dat hij een onwaardige of verachtelijke priester is. In modern Nederlands zou hij schrijven: "uw nederige priester".

Jan Luyssaert, Merendree

2 K. Berquin, Brieven van Grimminck in verband met Ieper, in *Iepers Kwartier*, jg. 14 (1978), afl. 1, p. 40-43 en K.M. De Lille, "Priester Onweerdich", in *Iepers Kwartier*, jg. 18 (1982), afl. 4, p. 97-98.

HOE EEN NEDERLANDER EEN STRAATNAAM KREEG IN POESELE

In zijn raadszitting van 27 februari 2018 stelde de Nevelse gemeenteraad voorlopig de naam 'Paul Leytenstraat' vast als straatnaam voor de verkaveling in de Poekestraat in Poesele.

De verkaveling in de Poekestraat is de eerste grote verkaveling die in Poesele gerealiseerd wordt waardoor het aantal huizen er met 25 % kan toenemen.

Fragment uit de kaart van het landboek van Poesele van 1637. De percelen met het nr. 38 werden de priesterayghe genoemd. (Rijksarchief Gent)

De gronden van de verkaveling in de Poekestraat maakten tot aan de Franse inval op het einde van de 18de eeuw steeds deel uit van de eigendommen van de kerk van Poesele. Ze werden op het einde van de 18de eeuw als nationale goederen openbaar verkocht. Oorspronkelijk was

dit een gebied van ± 3,20 ha groot. Het strekte zich uit vanaf de huidige woning Beentjesstraat 13 tot aan de kerk en vanaf de kerk tot juist voor de huidige woning Poekestraat 8. De woning Beentjesstraat 13 was vanaf de 16de eeuw tot midden de 19de eeuw de pastorie van Poesele. De verkaveling ligt naast de vroegere kloosterschool die in 1909 gebouwd werd (en gesloten werd in 1988) op de gronden van de nieuwe pastorie uit 1845 die ernaast staat. De vroegste vermelding van deze eigendom van de kerk dateert uit de 16de eeuw (penningcohiere).

In de bewaarde landboeken en rentecohieren wordt dit perceel vermeld als de *priesterayghe* (1637), *priesteraije* (1724), *priesteraege landt* (1760). In de volksmond werd het land de *pastorije*, *priesteroize* of *priesteroizie geheten*. Er zijn geen andere toponiemen in dit gebied teruggevonden¹.

Het sprak voor zichzelf dat de nieuwe straatnaam voor de verkaveling **PRIESTERAGE zou worden** en **PRIESTERAGEPAD** voor de voetwegel ofwel PRIESTERAGE voor het autogedeelte en de voetwegel. Dit voorstel werd door de heemkundige kring² aan de bevoegde gemeentelijke ambtenaar overgemaakt met als tweede mogelijkheid de naam van een historische pastoor te overwegen die het land in gebruik had en ook bewerkte. Zo blijft de historische link met de oorspronkelijke bezitter behouden. De namen van Joost De Drijver (17de eeuw) en Paul Leyten (18de eeuw) werden naar voor geschoven, het zijn twee pastoors die bijna een halve eeuw in Poesele resideerden.

Gezien er in Landegem al een gebied is dat de naam Priesteragemeers draagt, vond de culturele raad het voorstel Priesterage verwarrend. Hun voorkeur ging dus uit naar Joost De Drijver of Paul Leyten. De heemkring besloot om de voorkeur te geven aan Paul Leyten.

¹ A. Bollaert, J. Luyssaert; Perceelsreconstructie van Poesele in de 17de eeuw met toponymie van de 15de eeuw tot heden, in *Het Land van Nevele*, jg. 1981, afl. 2-3, p. 75.

² Bij het geven van nieuwe straatnamen vraagt het gemeentebestuur steeds het advies van de heemkundige kring. Voor zijn advies gaat de heemkring steeds op zoek naar historische plaatsnamen gelegen in het gebied of in de nabije omgeving. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de toponymische studies van de taalkundige Jan Luyssaert. Dit advies bevat een of meerder namen en wordt overgemaakt aan de culturele raad van Nevele die het advies aanvaardt, niet aanvaardt of bijkomende adviezen vraagt alvorens het over te maken aan het gemeentebestuur zodat het kan voorgelegd worden op de vergadering van de gemeenteraad ter goedkeuring.

Paul of Paulus LEYTEN zag het levenslicht in het Nederlandse dorpje Netersel (nu gemeente Bladel) in het diocees 's Hertogenbosch in de Noord-Brabantse Kempen. Voor hij in Poesele als dorpspastoor werd aangesteld was hij onderpastoor te Dendermonde. Van hem is een *status animarum* bekend uit 1708-1709 met als titel '*Afteekening der straeten en der huizen van Dendermonde en hunne bevolking*'. Deze telling bestaat uit schetsen van de straten en de huizen van Dendermonde met hun naam, hun eigenaars en hun bewoners.

Paul Leyten werd pastoor van Poesele benoemd op 3 januari 1710 en overleed in zijn pastorie in de Beentjesstraat op 26 juli 1754. Hij werd 84 jaar en was meer dan 44 jaar dorpsherder te Poesele. Zijn stoffelijk overschot werd bijgezet in de kerk.

Net als in Dendermonde stelde hij in Poesele in 1729 een gedetailleerde *status animarum* samen van de parochie Poesele (zonder Kerrebroek).

In de Nederlandse literatuur is van hem de titel van een toneelstuk bekend '*de Martelie van den heiligen Laurentius*' dat in 1740 door de Poeselse rederijders werd opgevoerd. Een toneelstuk dat in 1740 in Brugge bij Gillis Anroy werd uitgegeven onder de titel '*Het Spel van Sint-Laurentius*' wordt ook aan hem toegeschreven³. Vermoedelijk gaat het hier twee keer over hetzelfde toneelstuk. Van hem zijn kanttekeningen bewaard gebleven waaruit blijkt dat hij ook het onderwijs in Poesele nauw ter harte nam⁴. Zijn schrijftaal was fonologisch, zo schreef hij familienamen zoals ze uitgesproken werden, hij schreef op wat hij hoorde. Van hem is ook een kerstlied bewaard gebleven dat hij schreef op kerstavond 1750⁵. Zinspelend op zijn naam koos hij als lijfspreuk "tot God leidt".⁶

André Bollaert, Poesele

³ Literatuur, jaargang 17 (2000), De onbekende Vercruyssen, p. 119.

⁴ A. Bollaert, Het volksonderwijs te Poesele, in *Het Land van Nevele*, jg. 2011, p. 9-13.

⁵ A. Bollaert, Kerstmis in Poesele, in *Het Land van Nevele*, jg. 1987, afl. 4, p 269-270.

⁶ A. Bollaert, De geschiedenis van de kerk van Poesele, in *Het Land van Nevele*, jg. 2005, afl. 1, p. 16-17.

DE EIS VAN DE HEER VAN VINDERHOUTE-MERENDREE WORDT NIET ONTVANKELIJK VERKLAARD

In het proces tegen jonkheer Philippe Wouters, heer van Vinderhoute en Merendree over de onduidelijke zaak van 20 maart 1664¹, betreffende de lijkschouwing van Cornelis D'hooge, soldaat van de kasselrij, doodgeschoten op de wacht op de post van Durme op de Zuidleie, treedt het bestuur van de kasselrij van de Oudburg op als verweerder (verdediger) en de heer van Vinderhoute als heerser (eiser).²

De wacht wordt op dat moment verzekerd door de wachtposten van Waarschoot onder de jurisdictie van Vinderhoute en Merendree. De heer van Vinderhoute stelt dat de heren van de Oudburg hun boekje te buiten zijn gegaan omdat ze op Merendree, waar hij heer en meester is, een lijkschouwing hebben uitgevoerd. Als argument stelt hij dat binnen zijn heerlijkheid “alle hoge ende criminele justitie” sinds “langhen tyde” tot zijn bevoegdheid behoren, zodat het verantwoord is een proces te voeren tegen de overtreders.

Op verzoek van Jan de Rijnck, baljuw van Vinderhoute worden, op 24 juli 1667, Joos Pauwels en Jan Maenhaut, leenmannen van het Leenhof van Vinderhoute aangesteld om een voorbereidend onderzoek in te stellen om de juiste toedracht te kennen van de 'manslach' (doodslag) op Cornelis D'ooghe zoon van Joos. 's Anderendaags worden drie personen ondervraagd over dit feit: Hubrecht de Vlieghe, Jan Martens, Joos van Daele en drie dagen later een vierde getuige, Willemijntien Schepens, huisvrouw van Jan Sierens.

We geven hier de vier getuigenissen in transcriptie om u te laten kennismaken met het Oudnederlands van halfweg de 17de eeuw: zoals de zinsconstructie, de schrijfwijze van bepaalde woorden, thans verdwenen woorden uit onze woordenschat en gebruikte afkortingen. Ontbrekende letters, delen van woorden en de woordverklaring van moeilijke woorden

¹ In het oude processtuk staat letterlijk vermeld “by complainte (klacht) et trouble de fait (onduidelijke zaak) van daete 20: maert 1664, nopende het aenschauwen van het doode lichaam van Cornelis d'ooghe doot geschoten op de wacht”. Uit de getuigenverklaringen blijkt dit een verkeerde datum te zijn.

² RAG, Oudburg 2390.

staan tussen haakjes. Bemerkingen worden tussen { } geplaatst. Om de leesbaarheid te vereenvoudigen wordt na een zin of een gedachte een schuine streep gezet.

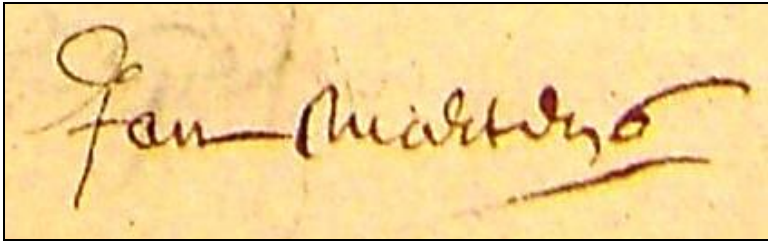
“Hubrecht de Vlieghere fs (zoon van) Jaecq(ue)s oudt ontrent de neghen en vijftich jaeren wonen(de) tot Waerschoot ende alsnu wesende te Diermen {Durme} op de prochie van Meerendre plaetse daer voorschreven faict (feit) gheschiet (gebeurd) is / ende hem gevraeght sijnde op de gheschiedenisse vant' selv(e) faict: Seght tuijght ende x(ver)claert op heedt (eed) als hedent in onse handen gedaen / waerachtich te sijne dat hij hebbende de wacht binnen de prochie van Meerendre op den wijck genaemt diermen op den vaert / op den xxiii^{en} deser maent Julij 1667 / is eijndelinghe gebeurt dat den deposant hedent in onse handen gedaen waerachtich te sijne / dat hij hebbende de wacht binnen de prochie van Meerendre op den wijck genaemt diermen op de vaert / op den xxiii^{en} deser maent Julij 1667 is eijndelinghe gebeurt dat den deposant (getuige) ontrent den elf heuren inden nacht is gegaen ten huijse ende taverne van Jan Sierens / alvaer hij binnen commen(de) seijde (zei) / jeghens (tegen) dandere diversche persoonen aldaer present sijnde, wie gaet daer uijt (buiten) / waeroppe geandtwort wiert / het is Arent van Hecke ende Cornelis d'ooghe die tsamen gekeven (kijven, schelden, ruzie maken) hebben, waeroppe den deposant seijde het is sotticheijt (onverantwoord) dat ge dat volck laet uijtgaen (weggaan) / daer mochte tusschen hun eenich ongerief (onenigheid) commen, waerop gereplicheert wiert, dat sij tsamen hadden paijs (vrede) gedroncken ende alvoor den deposant meende te gaen sitten / heeft gehoort een musschet schote (geweerschot) afgaen, sijn diversche persoonen alsdan vuijt gelooopen, heeft den deposant even welblijven sitten obsterende (observerende) den nacht / is emediatelick (onmiddellijk) gebeurt dat men binnen den sel(ve) huijse quam seggen dat / Cornelis D'ooghe doot geschooten lagh / gelijck hij daernaer oock gesien heeft, sluijtende daarmede sijne despositie (verklaring) sonder vande saecke voorder wetende te spreken die hij naer lecture heeft ond(erteken)t desen xxv^{en} Julij 1667”.

xxv^{en} Julij 1667
Huijberecht de Vlieger

xxv^{en} Julij 1667 en handteken van getuige Huijberecht de Vlieger.

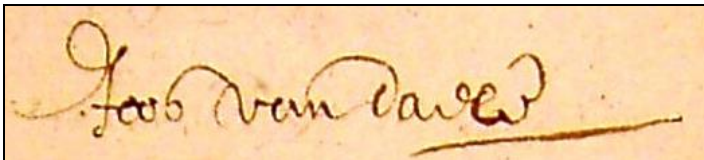
De tweede getuige is "Jan Martens fs Thobias audt ontrent de negenenviertich jaeren woonen(de) tot Waerschoot ende alsnu sijnde opde wacht te diermen op Meerendre / seght tuijght ende verclaert op eedt als hedent in onse handen gedaen waerachtich te sijne dat hij gisteren / wesende den xxiii^{en} deser maent Julij 1667 / hebbende de wacht opt voors(eid)e diermen / is gebeurt dat hij deposant is gegaen ten huijse van Jan Sierens herbergier aldaer / een heure ofte twee inden avont / alwaer hij binnen commende / heeft gehoord dat Arent van Hecke ende Coornelis d'ooghe hadden eenighe woorden van dispute (twist, geschil) ende schumperije (scheldpartij) / tselv(e) hoorende heeft den deposant geseijt ende cloppende opden schoudere van Arent van Hecke / vertreckt hier vuijt de keucken ende gaet naer huijs ende jegens den selv(e) dooghe inde corpsdegaerde (wachthuis) eerder (alvorens) meerder swaerigheijt (onenigheid) compt / waerop hij seijde ick sal gaen, is geschiet / dat middelertijt den deposant buijten gegaen is om te stellen een sentenelle (schildwacht) op sijn poste, is voor de deure blijven sitten / heeft ghesien dat den selven van Hecke ende Cornelis dooghe tsaemen hem voorbij gegaen hebben / de straete inne, die naer Somerghem loopt, tselve siende seijde dat men iemant achter hun soude senden / omme te beletten offer eenich ongerief (kwaad, nadeel, ongemak) af soude moghen commen / ende eer ijemant daer daedelick toegestelt was, heeft gehoord een musschet schote, is alsdan daedel(ick) de voors(eide) straete ingegaen, ende heeft gesien beneffens (naast) andere dat den voorn(oemde) Corn(elis) dooghe omverre geschoten lagh / in seulcker voughe (mate) dat hij deposant was blusschende sijn mauwe van sijn wambaijs (mansbovenkledingstuk) / twel(cke) door de schote in brande geraect was / eijndelijnghe dat den selven d'ooghe / vijf ofte ses heuren daernaer is commen te sterven, sluijttende daarmede sijne despositie die hij naer

lecture heeft ond(erteken)t daete als vooren".

Handteken van getuige Jan Martens.

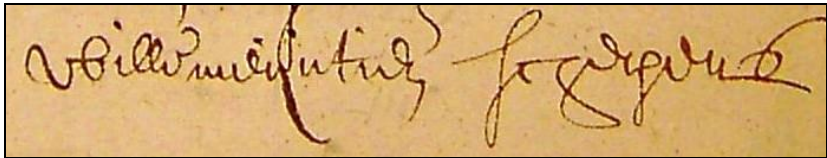
De laatste mannelijke getuige was "Joos van Daele fs Pieters woonende op Ronsssele / oudt ontrent de viertich jaeren ende alsnu wesende op Diermen / seght tuijght ende verclaert op eedt / als hedent in onse handen dat hij heeft geweest gisteren lestleden wesende den xxiii^{en} deser maent Julij 1667 / de wacht te diermen alwaer hij inden avont ontrent den elf heuren / heeft gestaen als sentinelle (schildwacht) op den houck vande straete die van diermen naer Sommerghem loopt / is middelertijt ghebeurt dat Arent van Hecke ende Cornelis d'ooghe tsamen hem voorbij ghegaen sijn / hoorende dat zij onder elcanderen seijden / betrouwde gij op het roer (geweer) / waerop den anderen antw(oordde) ende seijde / dat jae ende alsoo noch stillekens met malckanderen coutende (pratende, keuvelend) voortghegaen tot ontrent twintich ofte dertich roeden / is emediale(ick) (onmiddellijk) daernaer ghebeurt dat den deposant heeft hooren schieten / is daedel(ick) beneffens (naast) noch anderen personen daernaer toegegaen ende bij commende heeft ghesien dat den voorn(oemde) Cornelis d'ooghe ter eerden (aarde) gheschotten lach / insulckere voughen dat hij vier ofte vijf heuren daernaer daeran is commen te sterven / sluijttende daarmede sijne despositie sonder vande sae(cke) voorder wetende te spreken die hij naer lecture heeft ond(erteken)t daete als boven".

Handteken van getuige Joos van Daele.

Op 28 juli 1667 legt de enige vrouw van deze getuigenoproep een verklaring af. Zij is immers de vrouw van herbergier Jan Sierens.

“Willemeijntien Schepens huijsvr(ouw) van Jan Sierens audt ontrent de tweeenviertich jaeren gehoort als de voorgaende. Seght tuijght ende verclaert op eedt als hedent in onse handen ghedaen waerachtich te sijne / dat sondagh lestleden wesende den xxiii^{en} deser maent / thaeren huijse heeft geweest de wacht / alwaer onder anderen gheschiet is dat Arent van Hecke ende Cornelis D'ooghe hebben tsamen ghehadt eenighe woorden van dispute (discussie) ende schuuperije (verwijten), tot daertoe, dat den voorn(oemde) d'ooghe seijde dat den voorn(oemde) Arent van Hecke was een schoeijere, sijnde soo verre ghebeurt dat den deposant hoorende hunne woorden van craceele (schelden, geschreeuw, ruzie met rumoer) soo veele te weghe brachte / dat sij van elckandren ghescheden wierden / om voorder ongerief (onheil) te beletten ende eijndelij(n)ghe) sijn sij tsamen van haeren huijse vertrocken / segghende den voors(eiden) van Hecke / Coornken sal noch wederomme commen ende alsoo een luttel tijts vertrocken waeren / heeft sij ghehoort dat den voorn(oemde) Cornelis dooghe doot gheschoten lach, is daedel(ick) derrewaerts gelopen / den wel(cken) ter aerden gheschoten lach ende drij ofte vier heuren daernaer thaeren huijse ghestorven, die aldaer gebracht was omme ghebiecht ende heijlighe sacrament te ontfanghen. Sluijttende daarmede haere despositie (dispositie = beschikking, wilsbeschikking in testament) sonder vande saecke voorder wetende te spreken die sij naer lectoure heeft ond(erteken)t alsboven”.

Handteken van getuige Willemeijntien Schepens

Op 20 juli 1668 wordt jonkheer Philip Wauters, heer van Vinderhoute en Merendree door Pieter Vlaeminck, deurwaarder van de Raad van Vlaanderen, uitgenodigd om voor de leden van de Raad van Vlaanderen te verschijnen om hem *“te connen sien ende hooren”* verklaren dat hij nog steeds overtuigd is dat de heren van de kasselrij van de Oudburg, op het grondgebied van Lovendegem, het dood lichaam van Cornelis D'ooghe niet mochten onderzoeken.

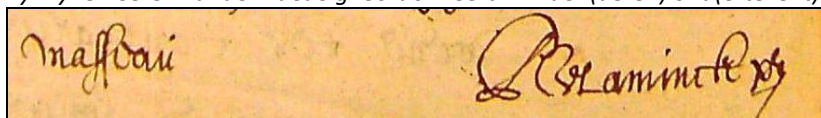
Het antwoord door de baljuw en de leenmannen van de Oudburg van Gent als verweerders aan de commissie van de heren van de Raad van Vlaanderen die optreden in naam van Jonkheer Philip Wauters als heersers (eisers) volgt al op 16 oktober 1668. Er wordt duidelijk gesteld dat *“voor hooghe ende moghende heeren myne heeren vande Raede in Vlaenderen / dat den heerser onghefondeet is theurlieden laste te agieren (te werk gaan) ter causen by comissie ghemertionneert (melding gemaakt van) / ter oirsaeken dat sij anders niet en hebben ghedaen als laeten anschauwen het doode lichaem van Cornelis Dhooghe / doot gheschoten op de wacht / die alsdan ghehauden wiert bij die van Waerschoot op den post ten Durme op de zuijtleije ende dat henlieden verweerders primatuelicken (als eerste instantie) toestaet / kennisse te nemen vande faicten excessen ende disorders opde wachten gheschiedende / soo bij diversche sententien (uitspraken, vonnissen) hiertgone is verstaen ende datte soo wanneer sulcx ghebeurt binnen de casselrij vande auderburch / twelcken oock in reden ende recht is bestaende als men considereert (beschouwt, overweegt) / dat sij verweerders hebben de directie ende tgauvernement (gouvernancie, bestuur, bewind) vande wachten exclusivelicken (uitsluitend) ende dat gheene particulierre heeren hun daermede niet en hebben te bemoijen / so sij oock noijnt en hebben ghedaen / bijdien concluderen tot niet ontfangelick met absolutie ende dheeft (de helft) van {de} costen”. Deze verklaring wordt ondertekend door Parmentiers en VandenBerghe.*

Om de aanklacht van de heer van Vinderhoute kracht bij te zetten, wordt een feit aangehaald uit 1663 waar baljuw Aelsteyn van de Oudburg van Gent een lijk had getransporteerd over Lovendegemburg naar Mariakerke en zo de heerlijkheid Vinderhoute dwarste waarvoor de baljuw werd beboet. De koning en tevens graaf van Vlaanderen doen een uitspraak.

De president en de Raadsleden van de Koning van Castilië, van Loon, van Arragon, etc., graaf van Vlaanderen etc. verklaren dat zij het verzoekschrift van jonkheer Philip Wauters, heer van Vinderhoute, Merendree etc., hebben ontvangen. De inhoud luidt als volgt: *“inhoudende soo dat hij heeft recht ende possessie (bezit) van alleene ende ter exclusie (uitsluitend) van alle andere t"exerceren (uitoefenen) / alle jurisdictie hooghe middele ende neder binnen de voornoemde prochie ende heerel(ickhede) / ende soo wel hem niemant en behoorde daerinnen te troubleren (in verwarring brengen) het is nochtans ghebeurt dat / den Lieutenant Bailliu vander auderburch van Ghendt dheer Aelsteyn hem vervoordert (zich veroorloofd heeft) heeft op paesavondt vanden jaere 1663 / te doene ter contrarie / soo*

wanneer als hij ghecommen synde over de brugghen van Lovendeghem / met het dootd lichaem van sekeren land(man) die selven verhanghen hadde / om te vertransporteren naer de patibulaire (tot de galg behorend) plaetse van mariakercke / van daer dwers over suppl(ian)ts heerel(ickhede van vinderhoute ghereden is / met de roede van justitie recht inden handt / sonder de selve te strycken / ghelyck hy hadde behooren deden / troublende (verontrusten, verstoren) alzo den suppl(ia)nt in syne voornoemde possessie ende schaede doende ter somme van ses hondert ponden par(isis) salvo justo tsynen grieve soo hy seght versoeckende onse provisie waeromme wy aenghesien de saecke voorschr(even) etca commissie van daghynghe) op compl(e)te trouble de faict in forma ghegheven te gent onder de segghel vande voorseyde caemer den twintichsten martij xvi^c Lxiii^{tich} (20-3-1663)

By myne heeren vanden raede gheordonneert in Vlaen(deren) ond(ertekent)

Masseau

P. Vlaminck pr(ocureur)".

In een derde en tevens laatste zitting van de Raad van Vlaanderen worden feiten en voorbeelden aangehaald om de vraag van de heer van Vinderhoute te weerleggen. Conclusie is dat de eis tot schadevergoeding van de heer van Vinderhoute-Merendree ongegrond is en dus niet ontvankelijk wordt verklaard.

"Triplicque (tripliceren is voor de derde maal het woord voeren) omme Jo^r Phls Wouters heere van Vinderhaute heerser ter eendere sijde jegens den Bailiu ende mannen vanden Leene van Audenburgh van Ghendt verweerdens perturbateurs (perturbateur is verstoorder) ter andere voor doghe (hoge) ende moghede heeren vanden raede in Vlaend(eren)

Alvooren seght dat de verweerdens (het bestuur van de Oudburg) gheen het minste voordeel en connen trecken / vijtte directie (bestuur, beheer) die heml(ieden) soude competeren (toekomen) / vande wachten gheschiedende binnen de casselrije van Audenburgh.

Quijtte (vrij van boete) dien het faict ende aenschouw in questien / in geender manieren en is raeckende de directie (het bestuur) vande voornomde wachten/ nochte daarmede eenich ghemeen en is hebbende /

Maer soude alleenelick dependeren (afhangen) van(de) directie van(de) wachten / het goone de wacht eijghentl(ick) ende privativel(ick) is raeckende als te resolveren (oplossen) vande plaetse daer de wacht moet worden ghehouden, hoeveel volck ter wacht moet commen, het maecken van commandanten, ende corporaelen / stellen van sentinelle (schildwachten) leverrijn(ghe) van hout / kerssen etc. te commandeeren (gebieden) ende obedieren (onderworpenheid) tgone de wacht toucheert (aangaat).

Ende ghesins het berecht (antwoord, rechtsmacht, de toepassing van de wet) ende kennisse vande delicten (strafbaar feit) / spruijtende vuijtte particuliere querellen (persoonlijk geschil) / oock al mochten de selve gheschiedende op ende ten tijde vande wacht / mitsg(aeders) tusschen persoonen synde vande wacht / naer vijtwijzen van het reglement tusschen dese stede {van Gent} ende Ste Pieters.

Alhoewel het faict ten processie vermelt / niet en is gheschiet opde wachte nochte ter oorsaecke van diere / gelijk bijde annexe informatie (bijgevoegde informatie) is blijkende / ende dat Cornelis D'Hooghe en Arent van Hecke drinckende ter taverne van Jan Sierens inde keucken / hebben ghecreghen querelle (onenigheid) ende tusschen hemlieden geurelle wesende eenighe woorden / sijn ontrent den middernacht verrocken vijtten huijsse / ende gepasseert wesende de sentinelle (schildwacht) vande wacht / ontrent dertich roeden op den wegh leedende naer het huijs vanden voorn(oemde) Jan van Hecke³ / is aldaer het faict (de daad) gecommitteert (gebeurd).

Niet ghevende dat het aenschouwen bijde verweerder is gedaen / binnen de voorn(oemde) taverne alwaer de wacht wiert gehouden, midts dat den aflijfinghen (overledene) daer binnen ghebrocht is / ende de heerser niet en can worden ghepriveert (priver, beroven) van sijne jurisdictie / ter plaetse vande voorn(oemde) taverne al ist dat daer de wacht wort gehouden ende het faict casuelick (toevallig) daer ontrent is gheschiet. Soo oock niet en geeft dat den perpetrant (degene die de misdaad begaat) ende den aflijfinghen (overledene) / niet en souden wesen wonnachtich onder

³ Hier staat Jan van Hecke, dit moet Arent van Hecke zijn, want er staat 'voornoemde'.

sheersers jurisdictie / mits int faict van het aenschouwen van doode lichaemen sulcx niet en wort ansien / ende tselve moet gedaen worden bijden gonne hebbende de jurisdicie ter plaetsen daer het faict is gecommitteert / ende den aflijvinghen bevonden wort soo notoir (bekend) is / Soo dat in desen is het point decisif (moeilijk punt) vande saecke dat het faict ten processe vermeldt niet en concerneert (betreffende) het faict vande wacht ende niet en is gheschiet op de wacht, bijdien dat moet worden achtervoglt tgoone ghestatueert (vastgelegd) is bij het voorn(oemd) reglement.

Midts wel(ck) reiecterende (terugkerend besluit) het inhouden vande dupl(icque) (de tweede verklaring) met ongefondeerthede ende lochenijn(ghe) concludeert als tanderen tijde met costen ond(erteken)t

The image shows a handwritten document on aged, yellowed paper. It features two distinct signatures in dark ink. The signature on the left is more elaborate and cursive, while the one on the right is more straightforward. Below the signatures, the date 'XXXIe Julij 1669' is written in a clear, handwritten style. The paper shows signs of age, including some staining and a slightly uneven texture.

A van der

P Vlaminck pr(ocureur)

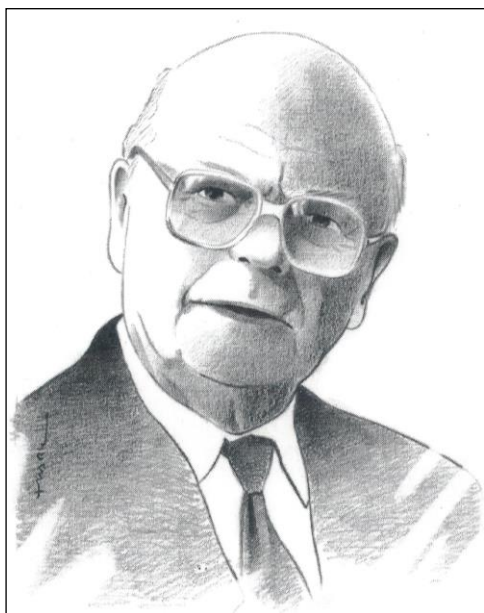
Gedient den XXXIe Julij 1669.

Luc Neyt, Tielt

VAN CHRISTELIJKE BEWEGING VOOR GEPENSIONEERDEN MEIGEM-NEVELE-POESELE-VOSSSELARE TOT OKRA NEVELE-POESELE-VOSSSELARE

Gegroeid uit de Christelijke Mutualiteit

Vanaf 1945 stimuleerde de Christelijke Mutualiteit de stichting van seniorenverenigingen en een jaar later werd er een 'Verbond Gent' opgericht, gevestigd in de Sint Michielsstraat 16. Plaatselijke verenigingen volgden. Onder impuls van Henri Van den Brande, secretaris van het verbond Gent, kwam er in 1951 een bond in Deinze. Er ontstonden verbonden in de andere Vlaamse provincies. In het voorjaar van 1956 werd een overkoepelende 'Christelijke Beweging van Gepensioneerden' gesticht met hoofdbestuur in Brussel. Doelstellingen waren zinvolle tijdsbesteding voor ouderen, hulp bij het bekomen van een behoorlijk pensioen en het welvaartsvast maken van de inkomsten van ouderen. Vanaf 1968 gaf de Beweging een eigen magazine uit. Tevens werd de 'Christelijke beweging van gepensioneerden' geruisloos de 'Kristelijke Beweging van gepensioneerden'. Op 31 mei 1995 vierde KBG-verbond Gent zijn vijftigste verjaardag in Flanders Expo.

Nationaal voorzitter
Henri Van den brande.

In 2006 werd de naam gewijzigd naar OKRA: Open, Kristelijk, Respectvol en Actief. Uitdrukkelijk lonkte OKRA naar de toen sterk groeiende groep jong- en bruggepensioneerden. Voor elke afdeling werd een vlag ontworpen. Op 14 september 2006 vierde het Verbond Gent zijn diamanten jubileum in Flanders Expo met een eucharistieviering in de voormiddag en na de middag een dansfeest met 'The Bobby Setter Band'. Op 2 april 2016 vierde in Antwerpen KBG-OKRA-landelijk zijn 60-jarig bestaan met een programma rond de overleden Toon Hermans met optredens van Johan Verminnen en Els De Schepper. Ook de afdeling Nevele was aanwezig. OKRA telt thans 18 regio's verdeeld in gewesten. De regio Gent heeft vijf gewesten met 52 trefpunten of plaatselijke bonden. Bestuursleden verdelen het tijdschrift 'Okra magazine'.

Gentil Meirman was de eerste voorzitter te Nevele

In de zomer van 1955 koos men voor één beweging voor de gemeenten Nevele, Poesele, Vosselare en Meigem. Meestal werd de beweging 'Bond van de gepensioneerden' of 'Bond van de ouderdomsgepensioneerden' genoemd. E.H. Jan Vrielinck, onderpastoor te Nevele, werd proost. Gentil Meirman, een gewezen veekoopman uit de Kernemelkstraat (thans Camiel Van der Cruysenstraat) werd de eerste voorzitter. Hij werd geboren op 25 augustus 1879 in Vosselare. De 67-jarige Hector Joseph Vandecaveye uit de Kerrebroekstraat (thans Kerrebroek) werd secretaris en penningmeester. Wijkafgevaardigden, die elk lid persoonlijk bezochten, organiseerden de bestuursvergaderingen en bereidden de algemene vergaderingen voor. Medestichter was de 63-jarige Adolf (Dolfke) Haerink schoenmaker en kerkbaljuw, wonende in de Tieltstraat (thans Cyriel Buyssestraat). Ook Louis Verheecke, een zeventiger uit dezelfde straat werd wijkafgevaardigde. August De Maegt van Kerrebroek, toen reeds bijna vijfenzeventig jaar, was een stichtend bestuurslid. Honoré Meganck uit de Vierboomstraat was sinds 1 januari 1947 bestuurslid van de Nevelse Nationale Strijdersbond en werd ook lid van het bestuur van de CBG samen met Antoon Heyse uit de Molenstraat (thans Meigemstraat).

René Nottebaert, een verwoed duivenliefhebber, werd wijkmeester in Meigem. Uit de Damstraat te Vosselare kwam landbouwer Charles-Alfons De Baets; hij was bijna negenenzeestig jaar. Een andere verantwoordelijke van Vosselare was Florent Janssen, 72 jaar en in 1928 één van de zestien stichtende bestuursleden van het Nevelse zuivelbedrijf Sint-Mauritius.

Alfons Maebe van Poesele, gewezen lid van de Boerengilde, werd bestuurder van de 'Kristen Bond der Ouderdomsgepensioneerden' en bleef in het bestuur van de Bond van Grote en Jonge Gezinnen. Kamiel Lievens van Poesele, 65 jaar, was de tuinman van pastoor Smesman in Poesele en werd bestuurslid van de 'Kristen Bond der gepensioneerden'. Alle 16 stichtende bestuursleden waren mannen, en de vereniging had ook een proost.

Op 24 oktober 1955 telde de vereniging 175 leden en organiseerde haar eerste algemene vergadering in de parochiezaal van Nevele. Deze zaal werd in 1948 gebouwd achter herberg De Casino (later het Boerenhof genoemd). Eigenares Imelda Lampaert was erevoorzitster van de 'Kristelijke Beweging van Gepensioneerden' van Meigem, Nevele, Poesele en Vosselare. Haar echtgenoot Adhemar Depauw was van 1944 tot 1965 burgemeester van Nevele en tevens erelid van de KBG. Kaartingen en bestuursvergaderingen vonden plaats in herberg 'Het Volk' (Cyriel Buyssestraat 3). Herbergiers aldaar in 1956 waren het echtpaar Maurice Pauwels en Rachel Waerniers, opgevolgd door kapper-herbergier Jan Tack, Maurice Leenheer en vanaf 1960 door Emiel Van Lerberghe en Alice Van der Heyden. Vanaf 14 november 1955 vonden daar regelmatig zitdagen plaats van C.V.P-volksvertegenwoordiger Placide De Paepe, nauw verbonden met het ACW, en met Henri Van den Brande. Ze hielpen de kandidaat-gepensioneerden bij hun pensioenaanvraag.

Pioniersjaren

In de zomer van 1956 ondernamen veertig gepensioneerden een busreis naar de kust. Zesentwintig van hen zagen toen voor het eerst de zee! In 1957 voerden drie bussen 122 personen naar het Nederlandse eiland Walcheren. Elke reiziger betaalde 70 frank. Ook reizen naar Onze-Lieve-Vrouw van Gaverland in Melsene en naar Diksmuide stonden op het programma.

In 1957 werd een vlag aangekocht en gewijd door deken Basiel De Pauw. Bestuursleden van de bond droegen de vlag in de beide processies en op andere plechtigheden. Hector Vandecaveye stierf op 13 oktober 1960 en Adolf Haerinck verving hem als secretaris. Toen de eerste proost E. H. Jan Vrielinck in 1961 benoemd werd in Evergem werd hij opgevolgd door E.H. Lieven Jamee die tevens schatbewaarder werd van de plaatselijke Christelijke gepensioneerden. Gilbert Waelpuut die in 1962 op rust ging, trad

toe tot het bestuur evenals Cyriel Claeys uit Vosselare en Aimé Mortier uit de Bosstraat in Nevele.

Bestuur Christelijke gepensioneerden (vermoedelijk) bij de wijding van de vlag in 1957. Tweede van links onder Florimond Janssens, derde van links Gentil Meersman, naast hem EH Jan Vrielinck.
Tweede rechts onder Louis Verheecke.

In 1964 en 1965 overleden enkele bestuursleden van het eerste uur: Anton Heyse (15 mei 1964), voorzitter Gentil Meersman (19 augustus 1965), Florent Janssen (24 augustus 1965) en René Nottebaert (27 augustus 1965).

Eind 1965 telde de beweging 300 leden.

Gilbert Waelpuut werd de tweede voorzitter (1965-1981)

Op 15 oktober 1965 werd hij de nieuwe voorzitter. Gilbert zag het levenslicht in Merendree op 12 augustus 1905. Hij was van 1946 tot 1962 hoofdonderwijzer van de Nevelse gemeenteschool. Hij werd als voorzitter bijgestaan door ondervoorzitter Cyriel Claeys. Kamiel Van Kerrebroeck

(woonde op het Veldeken en later in de Biebuyckstraat) bezocht de leden van het rusthuis Ter Leenen en deed er vaak boodschappen voor de kloosterzusters.

Kamiel woonde op het Veldeken en later in de Biebuyckstraat. Ook Robert Duthoy (°Langemark 1901) woonde in de Kernemelkstraat en was wijkverantwoordelijke. Cyriel Mortier, gewezen herbergier en kerkbaljuw in de Sint-Niklaaskerk te Meigem, bezocht de leden van die parochie en werd er bijgestaan door Maria Dhaenens, weduwe en zelfstandig kolenhandelaar. Jules Van Gansbeke (Kerrebroek) bezocht de KBG-leden van zijn wijk en bezorgde hen 'Ons boekje'. Op 22 juni 1967 stierf het 82-jarige bestuurslid Alfons-Jozef Maebe. Twee jaar later overleed op 23 mei 1969 secretaris Adolf Haerinck. Voorzitter Gilbert Waelput nam de functie van secretaris over. Camiel Lievens overleed op 6 juli 1971.

De eerste taak van Gilbert als voorzitter was de huldiging van het jubilerende echtpaar August Telier-Aline Myncke uit de Kerrebroekstraat. Een jaar later kregen een aantal KBG-leden het bijzonder verzorgs-ereteken eerste klas. Gilbert Waelput overhandigde op 23 april 1966 de medailles aan Alfons De Baets, Alfons De Meyer, Camiel Lievens, Alfons Maebe, Honoré Meganck en Achiel t'Jampens. Secretaris Adolf Haerinck kreeg het verzorgsereteken tweede klas. In oktober 1971 werd Alfons De Coninck (Donkerstraat, Vosselare) lid nummer vijfhonderd. Hij werd samen met zijn echtgenote Alice Bohez gehuldigd tijdens een feestvergadering in zaal Novy en het echtpaar kreeg een keramieken wandschaal. Samen met het bestuur van de 'Bejaardenbond Nevele-Poesele-Vosselare-Meigem' prijken de echtelingen op een foto van René Vandewalle in de plaatselijke pers.

Prosper Vandecasteele was in het begin van de jaren zeventig bestuurslid van KBG Nevele-Meigem-Poesele-Vosselare. Prosper; was werkzaam bij de buurtspoorwegen, een tijdlang OCMW-raadslid in Vosselare en actief in verscheidene plaatselijke bonden. Landbouwer René Saelens uit de Damstraat was een andere verantwoordelijke in Vosselare. De toen bijna zestiger Astère Tack uit de Langemunt werd eind 1971 bestuurslid. Eulalie Deolet, iets meer dan zestig jaar, was in oktober 1971 in Poesele verantwoordelijke. In oktober 1972 werden voorzitter Gilbert Waelput en zijn echtgenote Agnes Brackeneer gehuldigd voor hun inzet in de plaatselijke KBG. Bruno Van Haezebroeck en Leonie Baert uit Vosselare werden gehuldigd bij hun gouden huwelijksjubileum. Midden de jaren

zeventig werden kleermaker Remi De Vos (C. Van Der Cruyssenstraat, Nevele) en Madeleine De Maeght (C. Buyssestraat, Nevele) bestuurslid. De gouden echtparen Gaston De Muynck en Hortense Mortier uit Meigem en René Vermeersch en Maria De Baets uit Vosselare werden in 1974 tijdens een feestvergadering in de bloemen gezet. Twintig jaar na de oprichting van de plaatselijke KBG was er in 1975 een jubelfeest. Op 22 september 1975 werd Camiel Santens uit Nevele als 600ste lid ingeschreven.

Bestuur vereniging in 1971.

Achteraan Eulalie Deolet, Maria Dhaenens, Honoré Meganck (met klak), Robert Duthoy. Camiel Van Kerrebroek (met klak), René Saelens, Prosper Vandecasteele, Astère Tack, Aimé Mortier, Cyriel Mortier. Vooraan: Gilbert Waelput, Alice Bohez, Alfons De Coninck, Alfons De Baets, Cyriel Claeys (uiterst rechts).

Nadat de parochiezaal in 1965 door een brand werd geteisterd, verhuisden de feestvergaderingen en voordrachten vanaf 1966 naar de zaal Novy van André Cleve. De kaartingen en de bestuursvergaderingen vonden nu plaats in de parochiebibliotheek. De oliecrisis van oktober 1973 zorgde voor verwarmingsproblemen. De bestuursvergaderingen gingen voortaan door in de zaal van het A.C.V.; de kaartingen verhuisden naar het Boerenhof.

Vanaf 1 januari 1977 werd Meigem een deel van Deinze en de Meigemse leden verlieten het lokale trefpunt Nevele-Meigem-Poesele-Vosselare en richtten een nieuw zelfstandig trefpunt op met de eresecretaris van Meigem, Roger Van der Eecken als voorzitter. Margriet Voet werd ondervoorzitster en Clara Brussee werd secretaris.

Het trefpunt Nevele-Poesele-Vosselare telde 550 leden. Bestuurslid Jules Van Gansbeke stierf een jaar na zijn gouden huwelijk op 12 mei 1978. Prosper Vandecasteele overleed op 26 februari 1979 na een langdurige ziekte en Cyriel Claeys trok zich als bestuurslid terug.

Eind de zeventiger jaren speelden Florence Martens, Flavie Loontjes en enkele anderen nu en dan toneel. 'Florke', een uitstekend kaartster, trok als bestuurslid naar de plaatselijke handelaars om tombolaprijzen bijeen te sprokkelen

De 'Claarkens' smeerden de boterhammen en werkten in de keuken. Clara van Maldegheem had tot voorbij haar vijftig jaar een ijzerwinkel in de Langemunt. Nadien was ze enkele jaren huishoudster bij deken Basiel De Pauw (+16 juli 1972). Clara De Ketelaere was tot 30 april 1973 uitbaatster van herberg De Roos op de Markt te Nevele. Maurice De Sloover van Kerrebroek, ondervoorzitter van de Nationale Strijdersbond afdeling Nevele werd ook KBG-bestuurslid. Gewezen postbode Maurits De Pestel, eveneens bestuurslid in de strijdersbond, werd KBG-afgevaardigde in de Zeistraat. Beiden waren in 1978 vijfenzeestig jaar geworden. Landbouwer Gentiel Vermaele van de Legekouter was de vaandrig van de vereniging tijdens de talrijke begrafenissen van leden. Jeanne De Decker, tot dan werkneemster in Ter Leenen bezocht de leden in het rustoord. Landbouwer Leon De Neve trad in 1977 toe tot het bestuur evenals Flavie Loontjes uit Poesele. Georges Loontjes was een van de verantwoordelijken uit Vosselare evenals de ongehuwde Clara De Vogelaere die in 1979 tot het bestuur toetrad.

In juli 1979 nodigde het Kerreboekcomité voor het eerst de gepensioneerden van Nevele, Meigem, Poesele en Vosselare uit voor een gratis koffietafel. Enkele leeftijdsgenoten speelden er toneel. In de jaren tachtig werden de Meigemse gepensioneerden niet langer uitgenodigd. Gastvedette Godelieve Van Hulle tapte moppen tijdens het feest van 1980 en er was dansgelegenheid. Op 14 september 1980 liepen de vlaggendragers van de Nevelse parochiale verenigingen mee in de processie naar de te renoveren Onze-Lieve-Vrouwkapel op de Oostbroek.

De muziekmaatschappij De Verbroedering begeleidde de stoet. Op 23 september 1980 was er een busbedevaart naar Banneux met een stop in Marche-les-Dames. Op 1 oktober 1980 vierde KBG Nevele-Poesele-Vosselare zijn zilveren jubileum. Voormalig Nevelds deken Frans De Paepe droeg de dankmis op, bijgestaan door proost Lieven Jamee, pastoor van Poesele en oud-proost Jan Vrielinck, pastoor van Deurle. Tijdens de hoogmis werd een nieuwe vlag gewijd. Op het middagmaal waren 38 leden aanwezig. Eén van de genodigden was Henri Van den Brande, de nationale voorzitter. In de namiddag werden de ongeveer 400 aanwezigen vergast op koeken, sigaren en pralines.

Na de bestuursverkiezingen van 25 februari 1981 werd Irenée Dewettinck, een oud-buschauffeur uit Vosselare, de nieuwe ondervoorzitter en schatbewaarder. Florence Martens uit de Zeistraat werd secretaris. Germaine De Jaeger, een boerin uit Vosselare, en Albert Coen, voorzitter van de kerkfabriek van Poesele kwamen dat jaar in de KBG-leiding. Er waren twee Poeselse bestuursleden, drie uit Vosselare en elf uit Nevele. E. H. Karel Tieleman die op 8 maart 1981 was aangesteld als pastoor van Nevele werd de nieuwe proost.

Van 11 tot 13 juli 1981 werd medestichter en eeuweling August De Maegt gevierd op Kerreboekermis met o.a. een stoet met episodes uit het leven van de gevierde, een muzikale taptoe en een verklede dansavond. De volgende dag werden de gepensioneerden uitgenodigd op het feest van de derde leeftijd. In oktober 1981 werd Irenée Dewettinck tot gewestvoorzitter verkozen. Hij coördineerde voortaan de activiteiten van zijn eigen bond Nevele-Poesele-Vosselare met die van de toen nog onafhankelijke bonden van Landegem, Hansbeke en Merendree.

Irenée Dewettinck werd voorzitter nummer drie (1981- 1992)

Op 5 november 1981 werd Irenée Dewettinck (°Drongen 25 oktober 1915) voorzitter van de afdeling Nevele-Poesele-Vosselare. Florence Martens werd ondervoorzitster. Op 1 januari 1982 werd de zestigjarige Maurice Wille van De Akker secretaris. Hij was tot dan te Nevele bediende bij het ACV en ook kerkzanger. Kort daarop werd Maria Mestdagh bestuurslid. Zij en haar echtgenoot kweekten groenten, fruit, bloemen en planten. Op 20 mei 1982 stapte men opnieuw op met vlaggen tijdens de processie naar de gerenoveerde kapel van de Oostbroek.

Bestuur in 1985.

Onder van links naar rechts: Albert Coen, Maurice Wille, Florence Martens, Flavie Loontjes, Irenée Dewettinck, Firmin Taghon, Henri Van den brande, Maurice De Pestel, Gentiel Vermaele, Leon De Neve.

Midden: E.H. Karel Tieleman. Bovenaan: Maurice De Sloovere, Remi De Vos, E.H. Julien Standaert, Clara De Vogelaere, Clara van Maldegheem, Clara De Ketelaere, Aline Van Nevel, Maria Mestdag.

Tot het bestuur behoorden in 1985 ook Firmin Taghon van Vosselare en Aline Van Nevel uit de Biebuyckstraat in Nevele. Op 2 oktober 1985 vierde KBG-Nevele-Poesele-Vosselare zijn dertigjarig bestaan met een plechtige dankmis. Henri Van den Brande was opnieuw van de partij. Hij werd de volgende dag vijfenzeventig jaar en was toen nationaal erevoorzitter. Maurice Wille gaf tijdens de jubileumviering een schets van de voorbije dertig jaar. En het bestuur liet zich voor de kerk van Nevele op de gevoelige plaat vastleggen. E.H. Julien Standaert, van 1984 tot 1992 pastoor te Vosselare, was één der genodigden.

Gewezen tuinbouwer André De Vreeze verving op 1 april 1987 Maurice Wille als secretaris. Remi De Vos, Leon De Neve, Clara De Ketelaere en Clara Van Maldeghem namen ontslag als bestuurslid wegens hun gevorderde leeftijd of wegens ziekte. Rachel De Pauw, Helena Bouckaert en Anna Van De Riviere werden wijkmeesteressen. Ook de echtgenote van Irenée Dewettinck, Susanne De Feyter trad toe tot het bestuur.

De bestuursleden haalden het KBG-magazine af bij de toen op de Markt samenwonenden Clara Van Maldeghem en Clara De Ketelaere en deelden de tijdschriften uit aan de leden van hun wijk. Zo werden de leden op de hoogte gebracht van de komende activiteiten en was er regelmatig een persoonlijk contact. De activiteiten van de bond werden ook aangekondigd in het lokale parochieblad.

Firmin Taghon van Vosselare verliet het bestuur op 1 maart 1989. André De Meyer, de oud-veldwachter van Vosselare volgde hem op en werd schatbewaarder. Ghislaine De Poorter werd wijkverantwoordelijke. Ze kreeg een deel van de leden van Gentiel Vermaele die op 1 mei 1991 ontslag nam. Maurice De Sloover overleed onverwacht op 24 juli 1990. Zij werden vervangen door Gaston Van De Velde van het Veldeken en Valère Maebe van Kerrebroek. Op 1 mei 1991 bood Jeanne De Decker haar ontslag aan, ze werd vervangen door de gewezen tuinbouwster Jeanne Bollaert uit de Bijlkensstraat. Zij zal zich vooral bezig houden met het bezoeken van de leden in het rusthuis Ter Leenen.

In 1982 bedroeg het jaarlijks lidgeld 180 frank. Voor de bijeenkomsten werd meestal geen bijkomende bijdrage gevraagd. Er waren jaarlijks zes koffietafels met muziek, een voordracht of een toneelvoorstelling, gebracht door de leden. Helena Bouckaert was een gewaardeerde toneelspeelster. Zieke en gebrekkige leden kregen na elke koffietafel hun boterhammen of boterkoeken thuis besteld. Elk lid kreeg een kerstgeschenk.

Op Kerrebroekkermis van 1981 traden de Pardoenen uit Ruislede op voor de senioren. Op 9 juli 1984 trad de Gentse animator Bert Vandensteene er met zijn electravox-accord-orgel op. In 1985 stond orgelspeler Gérard op het programma. Het volgende jaar werd er een quiz georganiseerd en een toneelstuk opgevoerd. Op 11 juli 1987 traden zanger Eddy Govaert en accordeonvirtuoos Le Grand Julot op. In 1988 traden Tony en Lieske Bell op. Op 8 juli 1989 was er een voorstelling van de toneelgroep 'De Oldtimers' uit

Hansbeke. De KBG-leden met Irma Carette brachten 'Pasterken Candeels'. Het Kerrebroek-comité zorgde telkens voor koffie en boterhammen en een tombola.

In augustus werden de KBG-leden uitgenodigd op het feest van de derde leeftijd op de Veldekenkermis. Op 13 augustus 1988 brachten de 'Flamingo's' er drie uur kleinkunst en show. Op 9 augustus 1991 zorgde de dansende en sprekende robot 'papa Chico' op het Veldeken voor animatie. Ieder jaar organiseerde men vijf tot zes reizen met vaak meer dan honderd deelnemers en dat zorgde voor een goed gevulde kas. De senioren reden met meerdere bussen van de familie Vanhove uit Wetteren-Massemen naar hun bestemming met Chris Fermon als reisleader. Op 18 september 1991 was er een verbondsbedevaart naar Banneux. De deelnemers konden de bus nemen in Poesele, Nevele of Vosselare.

Jaarlijks fietsten de leden naar Bachtégrot waar werd gebeden en gezongen.

Vanaf 1982 werd een kleine bijdrage gevraagd voor de puntenkaarting. Met de opbrengst kregen de kaarters kort na nieuwjaar een bijkomende koffietafel. Gentiel Vermaele leidde de seriekaarting in zaal Boerenhof op de tweede maandag van de maand. Op de vierde maandag van de maand was er een puntenkaarting onder de leiding van Maurits De Pestel. Hij werd opgevolgd door Anna Van De Riviere en Helena Boeckeaert. Het bieden genoot de voorkeur van de meeste kaarters, een minderheid speelde het wiefen.

Op 22 mei 1991 werd er 20 frank gevraagd als inkom voor het optreden van 'Het schurend scharnierke' uit Zele en op 12 juni 1991 trad de showgroep 'De Zevensprong' uit Bavikhove op in zaal Novy. Op 28 augustus 1991 verzorgde Paul Severs de muzikale ontspanning. Er werd toen 50 frank toegangsgeld gevraagd.

Kort voor zijn afscheid werd Irenée Dewettinck in zaal Novy gehuldigd. Hij kreeg een gedenkschaal aangeboden. Op het kerstfeest van 1991 werden Albert Coen en Germaine De Jaegher gevierd voor hun tien jaar bestuurslid. Fier lieten ze zich, kort voor het voor Europa belangrijke jaar 1992, voor de Europese vlag door René Vandewalle fotograferen. Op 1 januari 1992 gaf voorzitter Irenée Dewettinck de fakkel door aan André De Vreeze.

Albert Coen en Germaine De Jaeger, tien jaar bestuurslid, V.I.n.r. Pastoor Tieleman, een afgevaardigde van het verbond, Florence Martens, Albert Coen, Flavie Loontjes, Germaine De Jaeger en Andre De Vreeze.

André De Vreeze werd de vierde voorzitter (1992-2000)

Op 22 maart 1992 verkoos het voltallig bestuur André De Vreeze (°Nevele 6 januari 1924) tot voorzitter. Landbouwer Etienne Huysman uit Vosselare werd op 7 augustus 1992 secretaris maar nam reeds op 7 januari 1993 ontslag. Suzanne De Feyter, ondertussen verhuisd naar Drongen nam in 1993 ontslag. Julien De Paepe van Vosselare volgde haar op. Op 1 december 1993 werd Reimond Tollens uit de Zeistraat wijkverantwoordelijke in zijn straat. Op 8 februari 1994 stierf Maurits De Pestel. Op 1 april 1994 werd ondervoorzitster Florence Martens vervangen door Germaine De Jaeger Op 15 april 1994 verving Georges Van De Putte haar als wijkverantwoordelijke. Georges was een gewezen kaasbereider in de melkerijen van Nevele en Nazareth.

Kerstfeest 1993. V.l.n.r. Germaine De Jaeger, Clara De Vogelaere, Raymond Tollens, Andre De Vreeze, Ghislaine De Poorter, Maria Mestdagh, Julien De Paepe, Florence Martens, pastoor Tieleman, Rachel De Pauw, Flavie Loontjes, Anna Vanderiviere, Valère Maebe, Helena Bouckaert, Andre De Meyer, Albert Coen en Gaston Vandavelde.

Op 8 juli 1994 werd Gaston Van De Velde secretaris. Andre De Meyer bleef schatbewaarder en de ondervoorzitters Flavie Loontjes en Germaine De Jaeger bleven in functie. Albert Coen uit Poesele overleed op 4 maart 1996. Poeselaar Noël Foncke werd nu wijkverantwoordelijke en zijn echtgenote Denise Blancke werd ondervoorzitster. Ze verving in die functie op 1 januari 1998 Flavie Loontjes.

Denise Blancke verliet het bestuur in oktober 1998 samen met haar echtgenoot Noël Foncke. Ze werden opgevolgd door Brigitte De Clercq uit de Beentjesstraat. Buschauffeur André Vandaele uit Nevele verving op 1 januari 1999 dorpsgenote Maria Mestdagh. Op 1 november 1999 verlieten schatbewaarder André De Meyer en Clara De Vogelaere het bestuur. Michel De Winter uit Vosselare volgde beide dorpsgenoten op.

Het lidgeld was ondertussen verhoogd naar 350 frank; een echtpaar

betaalde 650 frank. Aangezien steeds meer gepensioneerden zelf een wagen bestuurden, verminderde het succes van de busreizen en werden deze minder winstgevend. In de kersttijd van 1993 was er voor het laatst een tombola met prijzen geschonken door de plaatselijke handelaars. De leden werden niet meer uitgenodigd naar 'Veldekenkermis' maar het comité betaalde de koffietafel van de zomervergadering. In 1995 kwam er voor het laatst een uitnodiging van het Kerrebroekcomité. De toneelspelers van de bond traden er op. Er was jaarlijks een paasfeest met voorafgaand biechtgelegenheid.

Georges Van De Putte, Jeanne Bollaert, Rosa De Vreeze en Gaston Van de Velde speelden toneel. Ook Flavie Loontjes en Helena Bouckaert stonden nog steeds op de planken. Brigitte De Clercq speelde vaak een mannenrol. Er werd geoefend ten huize van de leden zonder regisseur. Meestal was er een bijkomend optreden voor KAV Nevele en Ziekenzorg Meigem. De leden speelden onder meer 'Blanche krijgt een man'. De koffietafel bestond meestal uit rozijnen- of koekebrood. André De Vreeze was een verwoed danser. Meermaals was er tijdens en na de algemene vergaderingen dansgelegenheid.

Op 30 september 1992 trad zanger Paul Severs samen met zijn danspartner en echtgenote Paulette opnieuw op in zaal Novy. Op 18 augustus 1993 was er het optreden van de 'Vrolijke Vier' uit Waregem. Om de kosten te dekken werd op 26 september 1993 vijftig frank inkom gevraagd voor de 'Canteclaers' uit Landegem. Op 15 februari 1995 kwamen zangeres Samantha, Luc Arno en orgelist Ronny Marino. Gilbert Engels bracht op 17 augustus 1997 play-back-nummertjes in de stijl van André Van Duyn.

In mei fietsten de leden naar de Mariagrot van Bachte. Er volgde een versnapering in het Bachtanaerke of in Taveirne Ooidonk. Op 10 juni 1993 fietste men naar Lotenhulle, op 25 augustus 1994 naar de Naelde in het bloemendorp Kanegem en op 12 september 1995 naar de Broeders van Liefde te Aalter.

Op 17 juni 1993 was er een busreis naar de oliefabriek Van De Moortele te Izegem. Op 15 juli 1993 was er na een koffiestop op de Schreve tijdens de uitstap naar Cap Blanc Nez en Cap Gris Nez in Frankrijk.

Op 12 augustus 1993 was er bezoek aan Hill 65, een Canadees oorlogsmonument in Beselare en nadien een wijndegustatie in het Franse grensdorp Boeschepe. Op 16 september 1993 was er na de eucharistie in de kathedraal van Antwerpen een bezoek aan de Zoo. Op 5 mei 1994 was er een halvedagreis naar Gistel. Na de eucharistie ter ere van de heilige Godelieve en koffie en taart in de Godelievezaal bezochten de leden het visserijmuseum van Oostduinkerke. Op 4 mei 1995 ging de halvedagbedevaart naar Dadizele en het openluchtmuseum van Izenberge. Op 21 september 1995 was er een eucharistieviering in de kathedraal van Ieper en een uitstapje over de Franse grens. Jaarlijks bezochten de leden de dancing De Parasol in Velzeke. Een bezoek aan een dansgelegenheid na een culturele uitstap of bedevaart was een gewoonte geworden. Ook de zalen Wildenburg in Wingene en Schaldiana in Rupelmonde werden met een bezoek vereerd.

Op 28 november 1992 was het voltallige bestuur aanwezig bij het gouden huwelijk van gewezen voorzitter Irenée Dewettinck en Susanne De Feyter. De uitvaart van nationaal erevoorzitter Henri Van den Brande werd op 29 januari 1994 in de kerk van Baarle-Drongen door talrijke gepensioneerden bijgewoond. Bestuursleden en leden woonden, vijftig jaar na de bevrijding, de eucharistie en aansluitende vaderlandslievende plechtigheid bij op 6 september 1994. Een afvaardiging met vlag is steeds present op de 11-november herdenkingen.

Irenée Dewettinck overleed op 7 april 1997. Talrijke gepensioneerden uit het Nevelse met vlag woonden de begrafenis in Drongen bij. In januari 1993 was er de briljante bruiloft van Baziël Heyse en Maria Hanssens te Nevele. Begin 1999 trok het bestuur ten huize van Omer Goossens en Maria Mestdagh voor de viering van hun diamanten bruiloft. Op de viering van een gouden bruiloft van de leden werden de bestuursleden regelmatig uitgenodigd. Soms was er ook voorafgaand een plechtigheid in de kerk.

Bij de begrafenisplechtigheid van een lid was de bondsvlag steeds aanwezig. Tot eind 1998 was André De Vreeze vlaggendrager te Nevele. Hij werd opgevolgd door André Vandaele. Julien De Paepe was vlaggendrager te Vosselare. Valère Maebe, Brigitte De Clercq, Rachel De Pauw en Reimond Tollens organiseerden de kaartingen. Op 24 februari 1997 werd KBG-lid Frans Vlamynck honderd jaar. Dit werd gevierd met een volksfeest in Poesele. Op 31 januari 1999 voerden de KBG-leden een toneelstuk op

tijdens het volksfeest voor de honderdjarige Basiel Heyse.

Op 2 oktober 1998 nam proost E.H. Karel Tieleman afscheid van de parochie Nevele en ook van de christelijke verenigingen met een eucharistieviering in de kerk en een samenzijn in de zaal van notaris Duerinck. E.H. Jan Colpaert, pastoor te Landegem, werd in 1998-99 ook parochieverantwoordelijke in Nevele en proost van KBG Nevele-Poesele-Vosselare. In 1999-2000 was de Nevelse pastoor Adriaan De Poorter de geestelijke leider. André De Vreeze noteerde ijverig de geschiedenis van de Nevelse bond. Dit werd door zijn opvolgers verder gezet.

Gaston Van De Velde werd de vijfde voorzitter (2000-2003)

Op 11 februari 2000 werd Gaston Van de Velde (°Meigem, 15 november 1924) de vijfde voorzitter. Gaston was eveneens voorzitter van de Nationale Strijdersbond en was bekend als een verwoed fietser. Ondervoorzitster Germaine De Jaeger van Vosselare werd medevoorzitster. Ook Julien De Paepe van Vosselare werd medevoorzitter. Brigitte De Clercq uit Poesele werd secretaris en Valère Maebe van Kerrebroek penningmeester. Ghislaine De Poorter was wijkmeesteres op Den Akker. Oud-voorzitter André De Vreeze werd na zijn afscheid door het bestuur gehuldigd in het Vlietje. Hetzelfde jaar werden de bestuursleden uitgenodigd op het gouden jubileum van André en zijn echtgenote Edith Verstuyft. Op 1 september 2000 kwam het ontslag van Anna Van De Riviere. Rosa De Vreeze volgde haar op en werd verantwoordelijke voor de leden in het rusthuis.

Het bestuur en talrijke bondsleden verwelkomden op 24 september 2000 E.H. Fred Van Den Abeele als de nieuwe pastoor van Nevele en als proost van de beweging.

Op de tweede en de vierde maandag van de maand werd nu een puntenkaarting georganiseerd. In 2001 organiseerde men zeven fietstochten waarvan de route door André Vandaele werd uitgestippeld. Samen met Antoine Maebe en voorzitter Gaston Van de Velde was hij baankapitein. Meestal vertrok men aan het RVT Ter Leenen. Jaarlijks was er een dagfietstocht. In 2001 en 2002 reden de leden naar het Lippenshof te Beernem. Op 3 juni 2003 was er een fietsrit van ongeveer 50 km met feestmaaltijd in Ten Dauwe te Aalter. Op 17 september 2002 ging de laatste rit naar de zaal Avondvreugde in Lotenhulle. Op 15 april 2003 was de startrit naar café De Hert in Bellem.

Gouden jubileum André De Vreeze in 2000.

V.l.n.r. Jeanne Bollaert, Helena Bouckaert, Julien De Paepe, Germaine De Jaegher, Rachel De Pauw, Raymond Tollens, Andre De Vreeze, Brigitte De Clercq, Georges Vandeputte, Ghislaine De Poorter, Edith Verstuyft, André Vandaele, Valère Maebe, Michel De Winter, Gaston Vandeveld, Anna Van De Riviere.

In 2001 werden zes reizen georganiseerd. Op 10 juli 2001 was de druivenstreek in Overijse de bestemming en de laatste bestemming op 27 november was de Sinterklaasshow in Mol-Postel.

Op 21 mei 2002 was er een bedevaart naar de zalige broeder Isidoor in Kortrijk. Op 11 juni 2002 was er een boottocht in het Luikse en een avondstop in dancing Jo Vally te Meise. Op 6 augustus 2002 was er een huifkartocht in Oostvleteren. Op 10 juni 2003 was de bestemming Zuid-Pajottenland. Er werd mattentaart met koffie verorberd in het Baljuwshuis in Galmaarden met daarna de verkenning van een fruitkwekerij in Bever. Nadien werd gedanst in De Parasol te Velzeke.

Jaarlijks vonden vier koffietafels plaats. De leden kregen een paas- en een kerstgeschenk. Op 28 februari 2001 was er bij de koffie een optreden van 'The Johnny Band'. Op 26 februari 2003 kwamen de "Zingende sterren" van Waregem naar zaal Novy.

In 2001 telde de vereniging 410 leden en 14 bestuursleden. Op 13 april 2001 werd Ghislaine De Poorter vervangen door Marcella Van Acker. Marcella werd medevoorzitster en speelde ook toneel. Rachel De Pauw verliet het bestuur op 1 januari 2003.

Jozef De Waele (°Bellem op 18 juli 1937), een voormalig vertegenwoordiger in diepvriesproducten trad toe tot het bestuur. Als sportverantwoordelijke stippelde hij vanaf dan de fietsroutes uit. De groep werd begeleid door een volgwagen en wegkapiteins. Minder mobielen volgden in een auto. Gaston Van De Velde nam ontslag op 22 mei 2003 en Jozef De Waele werd de zesde voorzitter.

Jozef De Waele werd in 2003 de zesde voorzitter

Gaston Van de Velde werd in mei 2003 opgevolgd door Jozef De Waele die de nieuwe voorzitter werd. In 2008 verving Raphaël Verhoeven van de historische hoeve en vakantieverblijf De Zevenbunder te Vosselare Germaine De Jaeger. Hij werd schatbewaarder. In 2009 verving Roger De Keyser van de Gez. Lovelingstraat Helène Boeckeaert. Jeanne Bollaert gaf haar ontslag in 2010 en Valère Maebe in 2011. Landbouwer Michel Mouton werd in hetzelfde jaar bestuurslid. Bestuurslid Georges Van De Putte overleed in 2012. Nog in 2012 gaf Reimond Tollens zijn ontslag en trad Leon Ghyselinck toe tot het bestuur. Annie Kneuvelds werd eind 2013 bestuurslid. Ze bezoekt de leden in Ter Leenen en in de serviceflats. Roza De Vreeze nam ontslag.

Meerdere bestuursleden waren in juni 2014 aanwezig op de afscheidsviering van proost E.H. Fred Van den Abeele in de parochiezaal te Zomergem. Begin 2015 werd Martine Claeys van Hansbeke secretaris en penningmeester. Ze is de fotografe van de vereniging en stuurt regelmatig verslagen naar de regionale editie van Het Laatste Nieuws. Etienne Van Nevel werd medesecretaris en Michel Mouton medepeningmeester. Raf Hautekeete verving op 1 december 2015 Michel De Winter in Vosselare. Antoinette De Pourcq verzorgt de teksten in Kerk en Leven.

Jaarlijks zijn er een tiental bestuursvergaderingen in het Vlietje, dat thans deel uitmaakt van het parochiaal centrum.

Op 6 oktober 2005 vierde de plaatselijke Christelijke Bond van Gepensioneerden zijn vijftigste verjaardag. Er was een dankmis voor leden en overleden leden in de kerk van Nevele en een receptie in zaal Novy. 245 van de toen ruim 400 leden kwamen naar het feestmaal. Martin Winter zorgde voor de animatie met zang, orgel- en accordeonmuziek.

In 2008 keken de leden samen naar de film 'De familie Goetgebuer' van Deinzenaar Peter De Kemel. Een jaar later volgde 'Wafelijzers en schietgeweren' van dezelfde cineast.

Hoogbejaard stierf Gilbert Waelpuut te Sint-Niklaas op 24 juli 2004. Op 27 november 2009 overleed André De Vreeze. Op 21 juni 2010 stierf Gaston Van de Velde.

Raphael Verhoeven en Michel Mouton organiseren momenteel de kaartingen om de veertien dagen. Marie-Madeleine Semaesse, Martine Claeys en Henriette Standaert zorgen voor de bediening bij het kaarten. Jozef De Waele is eindverantwoordelijke. Om de veertien dagen is er wiezen of bieden voor een veertigtal deelnemers. Vanaf 2016 is er jaarlijks een warme maaltijd voor de kaarters en hun partners. Er zijn meerdere algemene vergaderingen met gebak of koekebrood en koffie in de zaal Novy. In 2013-14 vonden deze wegens de werken aan het nieuw parochiaal centrum plaats in het POC-de Kantine te Poesele of in de eetzaal van de gemeenteschool.

Thans vinden de vergaderingen opnieuw plaats in zaal Novy, die nu deel uitmaakt van het Nevelse parochiaal centrum. Deelname aan een vergadering kost 4 euro. Op 12 augustus 2016 was er voor het eerst een etentje voor de minder mobiele leden. Met een huifkar werden ze naar De Zevenbunder gevoerd.

Vanaf 2015 nodigt het Nevels feestcomité de OKRA-leden uit voor een gratis koffietafel met animatie. De feestcommissie van Vosselare ontvangt hen kosteloos op de zaterdag van de septemberkermis voor een hapje en een drankje en een kermisprogramma. Voorzitter Jozef De Waele en zijn echtgenote Marie-Madeleine Semaesse nodigden hun medebestuurleden

uit op de receptie van hun gouden jubileum in de Zevenbunder op 2 juni 2012. Meermaals werden de OKRA-bestuursleden uitgenodigd op het gouden jubileum van hun medebestuursleden. In 2015, 2016 en 2017 nam OKRA deel aan de Nevelse kerstmarkt.

Chris Fermon organiseert reizen en zorgt voor de nodige uitleg. In het voorjaar is er een busreis met bijhorende show. Op 30 maart 2006 was er in zaal Parike te Brakel een optreden van Paul Severs. In 2012 was er voor de Nevelse OKRA-leden voor het laatst een dansnamiddag in de Parasol in Velzeke. In het voorjaar is er ieder jaar een bedevaart met koffietafel.

Op 11 mei 2006 reisde men naar Leisele (De Moeren). Getrokken door een span paarden reden de reizigers nadien met een 'char-à bancs' door het dorp. In de zomer wordt steeds een dagreis georganiseerd. In 2006 waren er pannenkoeken tijdens een boottocht in Rotterdam. In september is er een bedevaart van het verbond met aansluitend een uitstap. Op 15 september 2004 verkenden de leden na de eucharistieviering in Gent het parcours van de Ronde van Vlaanderen. Op 12 september 2007 was er na een bezoek aan O.L.V. Ter Duinen in Koksijde een stadswandeling in Duinkerke en een busrondrit in het nabije havengebied. In 2011 werd na de bedevaart het nationaal gedenkteken te Breendonk bezocht. Na een bezoek aan de Sint-Pauluskerk te Antwerpen bezocht men op 12 september 2013 het bijenteeltmuseum en het arboretum te Kalmthout. Op 15 september 2016 was er na de eucharistieviering in de Onze-Lieve-Vrouwkerk te Gent een boottocht op de Schelde te Temse.

In februari vindt de jaarlijkse startvergadering plaats met een optreden. Op 18 februari 2004 was dit met Salim Segers. Op 16 februari 2005 waren de Lady-Line dansers van Knesselare van de partij. In 2007 ontving men het One Man Orchestra Cliff. Nicole Braeckveldt trad op in 2011 en in 2012 bracht Hansbekenaar Lucien Cleppe de theatermonoloog 'Het lollige leven van Nonkel Fons'. Ronny Van Damme trad op in 2014 en in 2015 bracht Lucien Cleppe 'Meneerke Parmentier' van Ernest Claes.

De tweede koffietafel in de Paasperiode wordt voorafgegaan door een gezongen eucharistieviering. Op 15 april 2009 sprak Katleen De Waele er over gehoorproblemen. Op 28 april 2011 gaf Dirk Vlaemynck uitleg over de werking van Welzijnsschakels in de gemeente. Op 3 april 2013 was Serge Vander Ougstraete, bevelhebber van de brandweer van Deinze, de gastspreker. Na het feest delen bestuursleden paaseieren uit.

De derde koffietafel vindt plaats in september. Thierry Claeys was er de gastvedette op 18 september 2013.

In december is er een toneelopvoering; Antoinette De Pourcq, Brigitte De Clercq, Monique Campe, Marleen Vanlerberghe, Marnix Saelens en Martine Van De Moortele zijn de acteurs en Hugo Den Blauwen is regisseur. Er wordt gerepeteerd in een bijzaaltje van De Zevenbunder.

Vele leden beschikken nu over een elektrische fiets. Voorzitter Jozef De Waele stippelt de routes uit die meestal starten in de Berkenlaan. Wegkapiteins en een volgwagen begeleiden de senioren. In de 'nulde' jaren van deze eeuw reed men naar café Den Hert in Bellem en naar De Mandel in Grammene. Ook nu nog zijn De Naelde te Kanegem en de Lekkerbek in Ruiselede favoriete bestemmingen. In mei fietst men naar Bachtégrot waar gebeden en gezongen wordt. Nadien is er een samenzijn in De Zevenbunder. Jaarlijks is er een dagfietstocht van een 50-tal km met een middagmaal en twee bijkomende stopplaatsen. Op 1 juni 2005 was de bestemming de Boshoeve in de Lembeekse bossen. In 2016 werd de Koetshoeve in Adegem bezocht. Op 6 juli 2011 werd er gefietst naar het Leen te Eeklo. Op 13 augustus 2013 fietste OKRA naar het tomatenbedrijf van de familie Vlaemynck in Kruishoutem. Op 27 augustus 2015 zagen de leden de neerhofdieren in het Hof ter Motte in Poesele. Op het einde van het seizoen worden de wegkapiteins Roger De Keyser, Romain De Rho, Leon Ghyselinck en Norbert Lippens gehuldigd. Jozef Dobbelaere verving in 2015 Antoine Maebe.

Tot 2015 vond de huldiging plaats in de bovenzaal van De Zevenbunder. Op 21 september 2016 en op 26 september 2017 genoten de fietsers en de andere OKRA-leden na een mooie rit in Hof Ter Motte van een lekker dessertbuffet en werden de wegkapiteins gehuldigd. Jaarlijks is er na de laatste fietstocht een traktatie voor de aanwezige leden. Tot 2014 vond dit plaats in de herberg De Vischmijn te Nevele; thans in de zaal Avondvreugde te Lotenhulle.

Op 30 maart 2016 vierde het trefpunt Nevele-Poesele-Vosselare zijn zestigste verjaardag. Na een eucharistieviering, opgedragen door deken Jos Verstraeten, werden de genodigden verwelkomd in zaal Novy voor een middagmaal. Antoinette De Pourcq gaf er een uiteenzetting over 60 jaar OKRA-werking. Op 8 en 9 juni 2016 werd er voor de eerste keer een tweedaagse reis ingericht naar de Moezelstreek in Duitsland, samen met

OKRA-leden van de omliggende gemeenten. Er werd een klokkengieterij in Brochscheid bezocht en er was een geleid bezoek aan de stad Trier.

Sinds 2016 maakt OKRA-Nevele-Poesele-Vosselare deel uit van het gewest Deinze. Bij dit gewest horen de trefpunten van Deinze, waaronder het trefpunt Meigem en ook de trefpunten van Nevele en Zulte. Voor de tweede maal was er een eeuweling in het voormalig Nevels KBG-bestuur: Maria Mestdagh. Zij kwam in het voorjaar van 2016 nog naar een feestvergadering. Maria werd op 7 december 2016 honderd jaar en verblijft nu in het rust- en verzorgingshuis Ter Leenen te Nevele.

Op 16 februari 2017 konden de leden de OKRA-activiteiten van 2016 bekijken op scherm, een realisatie van Martine Claeys. Op het paasfeest van 20 april 2017 bood men na de eucharistieviering, opgedragen door E.H. Philemon Van Cleemputte, opnieuw een warm middagmaal aan. Aansluitend kon men genieten van een optreden van zanger Yves Bianco uit Sint-Martens-Leerne.

Bestuur 2018.

*V.l.n.r. Marcella Van Acker, Etienne Van Nevel, Annie Kneuvelds,
Raphael Verhoeven (verborgen), André Van Daele, Raphael Hautekeete,
Jozef De Waele, Leon Ghyselincx, Roger De Keyser, Martine Claeys,
Michel Mouton en Eric Van Vlaenderen.*

Op 1 juni 2017 was er voor de eerste maal een wandelvoetbaltornooi voor

OKRA-leden in Poesele. 'Het niet mogen lopen' was ook voor de moedigen van de eigen bond een probleem. Van 6 tot 8 juni 2017 was er een driedaagse busreis naar Nederland met overnachting in Leeuwarden waar ze een show bijwoonden met zwarte Friese paarden.

Op 13 augustus 2017 werd E.H. Luc Verhasselt te Hansbeke aangesteld als de nieuwe pastoor van groot Nevele; hij werd tevens de nieuwe proost van OKRA-Nevele-Poesele-Vosselare. Op het kerstfeest van 20 december 2017 nam Julien De Paepe afscheid als ondervoorzitter en bestuurslid en werd daarbij dankbaar gehuldigd. Eric Van Vlaanderen uit Sint-Martens-Lerne, afkomstig van Nevele-Kerreboek vervangt hem als bestuurslid. Hij bezoekt nu de OKRA-leden van Julien in Vosselare. Bij de toneelspelers kwam Esther De Neve de groep versterken.

Eind december 2017 had OKRA-Nevele-Poesele-Vosselare 320 leden en 12 bestuursleden.

Alex van Maldeghem, Nevele

Met dank aan Antoinette De Pourcq , André Bollaert en Jan Luyssaert voor het nalezen van mijn tekst.

Bibliografie

DE STOOP P. en VAN PARIJS W., *De geschiedenis van het gemeentelijk onderwijs*, Nevele, 1986 blz. 160.

JANSSENS A., De kapel van Onze- Lieve- Vrouw in de Oostbroek (Nevele), in *Het Land van Nevele*, jg. XIV (1983), afl. 1, blz. 59.

JANSSENS A., Industrieel erfgoed (X) Stoommelkerij St. Mauritius te Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. XX (1989), afl. 2, blz. 123.

JANSSENS A., Van herbergen, herbergiers en tappers te Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 1992, afl. 2, blz. 153.

VAN NEVEL L. en DE GROOTE S., Meigem's hoogdag, Foto's van Meigem en de Heilig- Bloedprocessie, in *Het Land van Nevele*, jg. 2006, afl. 3, blz. 249.

Het Nieuwsblad 25 november 2014, 27 juli 2016 en 1 oktober 2016.

Knipsels dagblad Het Volk 1971 en 1972 in bezit van Rosa De Ceuninck en Roza Everaert.

OKRA-magazine, OKRA, jg. 2010, juli-aug., blz. 38.

Kerk en Leven edities 1980 en 1990-2016 (met dank aan Roza Everaert).

Archief René Van De Walle (met dank aan Patrick Tuytschaever).

Brochures van Kerrebroek en Veldeken kermis (Erfgoedcentrum Het Land

van Nevele).

Historiek in bezit Okra, anonieme auteurs.

Rouwprentjes uit de collectie van Roza Everaert, Jules Schelstraete en in eigen bezit.

Gemeentearchief Nevele.

Mondelinge getuigenissen, foto's, documenten en inlichtingen van André Bollaert, Hélène Bouckaert, Anna Christiaens, Martine Claeys, Denise De Boever, Rosa De Ceuninck, Brigitte De Clercq, Germaine De Jaeger, Antoon en Isabelle De Ketelaere, Gaby De Meester, Julien De Paepe, Elva De Poorter, Antoinette De Pourcq, Etienne De Rho, Denise De Sloover, Walter De Smet, Sylvain De Vreeze, Jozef De Waele, Christiane De Zutter, Rosa Deolet, Albert Dossche, Roza Everaert, Leon Ghyselinck, Johan Goeteyn, Michel Haelvoet, Gilbert en Veerle Hautekeete, Annie Kneuvelds, Irené Lambrecht, Maria Mestdagh, Rita Saelens, Bernice Schelstraete, Marie Madeleine Semaesse, Antoine T'Jampens, Patrick Tuytschaever, Andre Vandaele, Godelieve Van De Voorde, Maria en Roza Van De Walle, Vera Van Haesebroeck, Jenny Van Hoecke, Luc Van Parijs, Georgette Van Ruymbeke, Hans Van Severen, Alice Van Vynckt, Hilda Verbauwen en Leon Verschelde.

LANDEGEM 1918

Op het ereperk van de gemeentelijke begraafplaats te Landegem liggen vierentwintig soldaten begraven, allen gesneuveld te Landegem tussen 22 oktober en 31 oktober 1918.

In het collectieve geheugen waren dit vergeten slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog. Niemand kon nog vertellen wat zich in die laatste oktoberdagen 1918 in Landegem had afgespeeld.

In het gemeentearchief van Landegem vonden we bundels brieven door nabestaanden van gesneuvelde soldaten korte tijd na de wapenstilstand van 11 november 1918 gericht aan het gemeentebestuur van die gemeente. Deze correspondentie gaf ons enig inzicht in de gevechten van eind oktober 1918 in Landegem. Bovendien verscheen in 2007 het boek van Inge De Bruyne, *We zullen ze krijgen! Brancardiers aan het IJzerfront 1914-1918*, waarin de auteur het wedervaren verhaalt van haar grootvader Valère De Boodt die de opdracht had met het 4de Regiment Jagers te Voet tijdens het eindoffensief 1918 het Schipdonkkanaal bij Landegem over te steken en daar de Duitse troepen te verdrijven.

Door verdere, moeizame opzoekingen zijn we erin geslaagd een nagenoeg volledige dodenlijst van die gevechten bij Landegem samen te stellen. Bij de poging om het Schipdonkkanaal over te steken tussen 20 oktober en 2 november 1918 lieten 210 militairen het leven tijdens of enkele dagen na die gevechten.

Op 31 oktober 1918 stond het 4de regiment Jagers Te Voet aan het Schipdonkkanaal en kreeg de opdracht om Landegem te bevrijden. Om 6 uur in de ochtend stormden de Jagers, gesteund door de Genie, compagnieën van het 1ste Jagers Te Voet en het 13de regiment artillerie, naar voor om het kanaal te overschrijden. De aanval werd om 10 uur afgeblazen en mislukte. In deze aanval zijn 40 Jagers gesneuveld. Velen kregen aanvankelijk een veldgraf op het slagveld.

Onder impuls van het Gemeentelijke Comité Groote Oorlog 2014-2018 wordt op 19 augustus 2018 aan de oever van het Schipdonkkanaal te Landegem een monument opgericht voor deze vergeten gesneuvelden.

Op een plaat uit cortenstaal wordt het aanvalsplan van Valère De Boodt in gestileerde vorm afgebeeld. In de voet van het monument zal zich een lade bevinden waarin het hele aanvalsplan wordt verklaard en in die lade zal de lijst liggen met de korte biografie van de 210 gesneuvelde militairen.

Op zondag 19 augustus 2018 wordt het monument plechtig onthuld door Inge De Bruyne, de kleindochter van Valère De Boodt, een officier die hier aan het kanaal heeft gestreden, en dit ook in aanwezigheid van het regimentsvaandel waaraan hij de eed van trouw heeft gezworen. (J.L.)

TWEEDE JAAR — NUMMER 1
JUNI, JULI, AUGUSTUS 1922

VOOR 'T VOLK

Verschijnt alle drie maanden, tot onderrichting ende jolijt der Rupelmondsche Bevolking.

TE VERKRIJGEN IN : HET KRUIS • BASELSTRAAT. PRIJS PER NUMMER 0,25 f.

Aan onze Rupelmondsche Helden en Martelaars.

S. CAMIEL OCTAAF COLAES.

Soldaat bij het 4de Regiment Jagers te voet, klas van 1914, zoon van Jozef en van Octave Vlachmans, geboren te Rupelmonde, den 2 Juli 1894, klomp-maker, gewoond te Landeghem (O-Vl.) aan 't Leopoldskanaal, den 31 October 1918.

Was de 25 September 1914, dat Camiel Colaes met zijne klas werd hunnen groepen om den grooten vaderlandschen plicht te vervullen.

Het eerste bloed - onder medelinge - jongens had reeds den grond gekend in de Marnedalen en om noeding leger tegen reeds te denken voor de Duitse legioenen, toen de klas van 1914 in de kazernes van Conthé, de soldaten kleren aantrok, om deel te nemen aan de vreeselijke tragedie, die gansche Europa schokte. Jong, onbekend met de woedingen van het dreuzig krijgsleven, maar met 'n vurige hede beziel voor zijn bedreigd Vaderland, had Colaes zijn stilvreedzaam dorp en zijne zielgeheide ouders verlaten. Nauwelijks als soldaat gekend, moest hij met ons leger de wijk nemen naar den IJzer, vanwaar hij met de jongens zijner klas naar Somervyve (Frankrijk) werd vervoerd, om aldaar de noodige krijgsopleiding aan te leveren. Vandaar uit schreef hij zijn eersten en laatsen brief (de baan werd later aangegeven) aan zijne ouders; een kostbare relik van kinderliefde, Christelike geliefend en vurige Vaderlandsliefde.

Het gevecht aan den IJzer was op het bevestigd, wanneer hij er met zijn jonge makkers te zinnen kwam aanval, die vreesdijk werden gekend door het vijandelijk vuur. Stoutmoedig aan hij deed aan de bloedige gevechten van Mercken, West-Roozbeke en Oost-Nieuwkerke en aan den verwoeden

CAMIEL OCTAAF COLAES.

aanval van het afdelingskanaal der IJzer, zoals het diploma getuigt, dat de Commandant zijner Divisie, na den oorlog, aan zijne ouders heeft overgemaakt.

Reeds was de zegenaar aan de verbonden Jagers verzekerd; reeds stond ons heldhaftig leger op Oost-Vlaanderen grond en zag de jonge Colaes den dag te gemoet, dat hij zijne beminnelijke ouders aan het hart zou kunnen drukken! Den 23 October 1918 schreef hij aan een vriend: » Ik bea tot hier toe gelukkig altijd gezond, maar er staan nog vele gevaren voor de deur, waarvoor ik vrees... » Die vrees hees, werd waerheid. Acht dagen na dien, den 31 October, lag hij met 2 jongens verscholen in een trechter, het sein af te wachten voor den aanval, toen een obus in den trechter viel en de drie moedige soldaten verpletterde en hunne verscheurde lichamen zoodanig met den ongewoelden grond vermengde, dat er geen vezel meer van te vinden was.

Camiel Colaes was het jongste en laatste slachtoffer onder Rupelmondsche soldaten, die zijn jeugdig leven & datgen vóór den wapenstand ten offer bracht in den strijd voor onze vrijheid en onze onafhankelijkheid.

Den 21 December 1921, ontvingen de bedroefde ouders van den jongen held, vanwege den Minister van Landverdediging, dat vreemd bericht: » Ik heb de eer u te lazen weten, dat uw betrouwde zoon, de soldaat Camiel Octaaf, van het 4de Regiment Jagers te voet, eenrijk gesloten op het veld van mer, en om aanstaande Koninklijk Besluit zal begrepen worden voor bekenning na den dood van het Kruis van Ridder der Orde van Leopold II met palm en het Oorlogskruis.

De gedachten aan den heldenmoed van dien braven jeugling zal bij het nagedacht in ere blijven.

N. B. — In volgende nummers beginnen we met de biografie onder ongelukkige opzichten, bezweken onder de pijningen der lotterkampen in Duitsland.

GEMEENTERAAD.

8ste OPENBARE ZITTING van 31 Mei 1922 — 5 ure namiddag.

Gezien het ongeschikte uur, waarop sedert een pog aan 't werk is, zijn er minst veertig inwoners opgekomen om de zitting bij te wonen.

Bedeafte Mr L. De Vree, zijn al de raadsleden tegenwoordig.

Mr A. Rodens, burgemeester, zit de vergadering voor, die aanvangt met de lezing van het verslag der vorige zitting door den heer sekretaris.

De heer J. Van der Haeghen vraagt — als aanmerking op dit verslag, om de verscheiden slechte bodem, die de tegenstemming der bodem aan

Een van de vele slachtoffers was klompemaker Camiel Colaes (°Rupelmonde 02.07.1894) soldaat 2de klas 4de Jagers te Voet. Hij sneuvelde in Landegem op 31 oktober 1918 aan de oevers van het Schipdonkkanaal en niet het Leopoldskanaal zoals vermeld in het artikel in het driemaandelijks Rupelmonds tijdschrift VOOR 'T VOLK, jg. 2 nr. 1 van 1922.

NEVELSE HONGAARTJES REIZEN DOOR HUN VADERLAND

Dankzij enkele ijverige en zeer enthousiaste Belgische en Hongaarse linguïsten en historici van de faculteit Nederlandistiek aan de Universiteit van Debrecen en de medewerkers van Kadoc Leuven is de tentoonstelling **'Belgisch-Hongaarse kinderacties (1923-1927 en 1946-1948)'** van 2016 in Leuven waaraan onze kring meewerkte naar Hongarije gebracht. Het is een bescheiden versie geworden met reproducties, waarbij ook het expositieboekje in het Hongaars beschikbaar is. Het is de bedoeling van de organisatoren om de tentoonstelling in 2018-2019 in Hongarije te laten rondreizen. De tentoonstelling start in Debrecen; Budapest zal de volgende halte zijn. De foto op de affiche is afkomstig uit de verzameling van ons lid Walter De Smet en is de aankomst van de Hongaarse kinderen op de markt in Nevele in juni 1926. (V.H. – A.B.)

A KIS MAGYAROK
“
BELGA-MAGYAR GYERMEKMENTŐ AKCIÓK
1923-1927 ÉS 1946-1948

MEGHÍVÓ
2018 május 3. 16:30
Méliusz Juhász Péter Könyvtár
4026 Debrecen, Bem tér 19.

Ma már elfeledett történelem, de bő kilencven évvel ezelőtti majdnem minden flamand kisvárosban lakott néhány magyar gyermek. Vendéglátók együtt-zésük jeleként és némi paternalizmussal „kis magyaroknak” nevezték őket. Az 1920-as évek közepén, egy jótékonyági akció keretén belül, több mint húszezer magyar kisgyermeket fogadtak be néhány hónapra belga családok. A gyermekek lehetőséget kaptak arra, hogy egy kis ideje kikérüljenek szülő-hazájuk nehéz viszonyai közül és miután az új környezetben meggyökeredtek, visszatérjenek családjukhoz Magyarországra. A második világháború után, bár más körülmények és szerényebb keretek között, a történet megismétlődött.

A kiállítás-megnyitón köszöntőt mond Marie-France André, a Belga Királyság magyarországi nagykövete és dr. Kovács Béla Lóránd, a Meliusz Juhász Péter Könyvtár igazgatója. A kiállítást dr. Hajtó Vera történész, a kiállítás társkurá-tora nyitja meg.

A kiállítás 2018. május 3. és 31. között tekinthető meg. A belépés díjtalan.

Flandria-Holland Kulturális Fesztivál Debrecenben 2018

Flanders
State of the Art

HAU LEUVEN
KADOC

MELIUSZ
Könyvtár

RF.O.H.
Kadoc Debrecen

DEBRECENI
KÖNYVTÁR

VERSLAGEN

Zondag 18 februari 2018: 49ste Algemene ledenvergadering met lezing door dr. Johan Decavele 'Het Land van Nevele in de Reformatietijd' en uitreiking van de Nevelse huwier; 63 aanwezigen.

Onze gastspreker werd door erevoorzitter Jan Luyssaert als volgt ingeleid:

“Op 5 juni 1568, dit jaar 550 jaar geleden, werden de graaf van Egmont en Filips van Montmorency, graaf van Horn en heer van Nevele op de Grote Markt van Brussel onthoofd. De executie van deze twee vooraanstaande edellieden wordt vaak beschouwd als het definitieve sein voor de gewapende Nederlandse Opstand tegen de Spaanse koning Filips II.

Na het uitbreken van de Beeldenstorm op 10 augustus 1566 stuurde koning Filips II van Spanje de hertog van Alva als landvoogd (militaire gouverneur) naar Brussel om orde op zaken te stellen. In volle reformatietijd liet Alva Egmont en Horn vrijwel direct na zijn aankomst arresteren.

Op 5 juni 1568 werden beide vrienden onthoofd op de Grote Markt van Brussel. Hun dood leidde tot grote protesten onder de bevolking.

Niemand in Vlaanderen is meer beslagen in deze bittere periode uit onze vaderlandse geschiedenis dan doctor historicus Johan Decavele.

Johan Decavele studeerde geschiedenis aan de universiteiten van Leuven en Mainz.

*Baanbrekend is zijn doctorale studie die in 1975 werd uitgegeven onder de titel **De dageraad van de reformatie in Vlaanderen 1520-1565**.*

Johan Decavele schreef deze lijvige studie terwijl hij vanaf 1971 archivaris was van het Stadsarchief Gent. De wijze waarop hij het archief van de stad Gent heeft ontsloten getuigt van vakmanschap met respect voor de modale gebruiker.

Met zijn lange reeks publicaties werd hij de specialist van de reformatie en van de 16de-eeuwse geschiedenis van de stad Gent.

Ik ben dan ook bijzonder verheugd u vandaag dr. Johan Decavele te mogen inleiden. En dit is niet de eerste keer, want reeds in 1981 sprak hij voor onze toen nog zeer jonge vereniging over Het Land van Nevele in de hervormingstijd.”

Voorzitter André Bollaert dankte de heer Decavele voor zijn uitvoerige en goed gedocumenteerde lezing die ons een beeld schiep van de gruwelijke toestanden waarmee onze voorouders op het einde van de 16^{de}

eeuw in onze contreien geconfronteerd werden, de vluchtelingenstroom die hiermee gepaard ging en de definitieve uitwijking van vele Vlaamse intellectuelen naar veiliger, verdraagzamer regio's.

Daarna ging de voorzitter over tot het officiële gedeelte van de namiddag:

“Geachte aanwezigen,

Vandaag organiseren we dus onze 49ste algemene ledenvergadering en zo'n twee weken geleden rolde ook het eerste nummer van de 49ste jaargang van ons tijdschrift van de persen.

Vorig jaar zagen we ons ledenaantal pieken naar 631 leden tegenover 545 in 2016 en 460 leden zo'n vijftal jaar geleden. Dat vorig jaar een hoogtepunt was en die stijging van het aantal leden niet zal blijven duren, daar zijn we ons maar al te goed van bewust; maar we zijn wel uiterst tevreden dat we zoveel geïnteresseerden kunnen bereiken voor de bijdragen over de geschiedenis van onze streek die ons toch nauw aan het hart ligt. Ik wil dan ook mijn oprechte dank betuigen aan onze lezers/abonnees, de gemeente Nevele en Comeet; maar ook aan onze auteurs die er steeds belangeloos voor zorgen dat we tot op heden zonder problemen elke trimester een tijdschrift over het Land van Nevele kunnen laten verschijnen.

Begin dit jaar deed zich in de kring een bestuurswissel voor. Onze Lootse ondervoorzitter Arnold Strobbe besloot om gezondheidsredenen het ietsje kalmer aan te doen en zijn functie neer te leggen. We danken Arnold omdat hij gedurende dertig jaar onze vereniging met glans vertegenwoordigde in groot Aalter en op regelmatige tijdstippen figuren en gebeurtenissen uit zijn Loo en Poeke in de kijker stelde. Arnold, mag zich vanaf nu ere-ondervoorzitter van onze kring noemen.

Arnold wordt als ondervoorzitter opgevolgd door de jong gepensioneerde Hugo Schaeck. Hugo is de zoon van Guido Schaeck, een van de stichters van onze kring. Naast zijn activiteiten in onze kring is Hugo reeds jaren de drijvende kracht achter de jaarlijkse succesvolle open monumentendagen in Nevele.

Wat we allemaal deden het voorbije kalenderjaar en waar we allemaal aan meewerkten konden jullie lezen in ons eerste tijdschrift van 2018.

In onze volgende tijdschriften van dit jaar zal speciale aandacht worden besteed aan de gevechten in oktober en november 1918 in de Nevelse deelgemeenten en vooral de hardnekkige strijd die geleverd werd aan het Schipdonkkanaal. Ons bestuurslid Alex Dhondt brengt ons o.a. het verhaal van de Fransen in Nevele, een ietwat vergeten gevecht waarbij op de grens Nevele-Meigem meer dan twintig Franse soldaten het leven lieten.

Internationaal is er de herdenking van de 450ste verjaardag van de

terechtstelling van de graven Egmont en Horn (heer van Nevele) waarvan de voorbije lezing van de heer Decavele voor ons de eerste activiteit was. Ik wil jullie ook al meegeven dat de aangekondigde afbeelding van Jean de Nivelles, eigenlijk Jan I van Montmorency-Nevele aan de kerkmuur van Nevele zal bevestigd worden op dinsdag 1 mei in de voormiddag en dat onze Sinksententoonstelling in De Cichorei gaat over de geschiedenis van de familie van Montmorency-Nevele en dat er ook een diaprojectie is over de vernielingen tijdens de Eerste Wereldoorlog in de Nevelse deelgemeenten.

Maar we zijn hier vandaag ook samengekomen om een Nevelse huwier uit te reiken aan provinciaal archeoloog Luc Bauters. Naar aanleiding van de tiende verjaardag van de Heemkundige Kring werd op 27 januari 1980 de 'Orde van de Nevelse Huwier' ingesteld. Zo'n huwier is een verdwenen Nevelse perensoort, waarvan we alleen de naam kennen uit oude geschriften. Met een schaal waarop een peer staat afgebeeld tonen we onze waardering en dankbaarheid aan personen die in hun dorp of streek een bijdrage hebben geleverd tot het beschermen of bewaren van ons materieel en immaterieel patrimonium, die de lokale geschiedenis een warm hart toedragen of die hebben bijgedragen tot de bekendheid van het Land van Nevele buiten de gemeentegrenzen.

Luc Bauters woont in Meigem in het historische Land van Nevele. Hij is vicevoorzitter van onze Deinse zustervereniging de Kring voor Geschiedenis, Kunst en Erfgoed van Deinze en de Leiestreek; sinds vorig jaar kortweg DUNSA genoemd. Beroepshalve is hij reeds vele jaren nauw betrokken bij het archeologisch onderzoek in onze regio. Als provinciaal archeoloog volgde hij ons bestuurslid prof Wim De Clercq op.

Luc is niet enkel een gedreven veldwerker maar ook een belangrijk publicist. Na het ontdekken van de toegangspoort van de donjon van Nevele door onze kersverse ondervoorzitter Hugo Schaeck nam Luc het initiatief voor de publicatie 'Versteend, versterkt, verborgen! – De resten van de donjon van Nevele van nabij en in een ruimere context bekeken.'

De manier waarop hij professionele erfgoedonderzoekers en lokale vrijwilligers samenbracht bij het voorafgaand onderzoek en de publicatie getuigt van grote klasse en leidde ertoe dat de vergeten donjon van Nevele nationale bekendheid kreeg in historische middelen.

Zo getuigde hij over de donjon op enkele archeologische congressen, hielp hij het dossier opstellen voor de kandidatuur van de Vlaamse Onroerenderfgoedprijs waar met een overgrote meerderheid aan stemmen de publieksprijs werd in de wacht gesleept.

En het stopt nog niet. In het zopas verschenen tijdschrift van onze kring beschrijft Luc, samen met enkele collega's archeologen het resultaat van het koolstofonderzoek naar de ouderdom van de Nevelse donjon. Een onderzoeksresultaat dat enkele nieuwe vragen opwerpt waarbij Luc besluit dat het laatste woord hierover nog lang niet gezegd is.

En alvorens dat laatste woord zou kunnen gezegd worden gaat Luc samen met onze nieuwe ondervoorzitter Hugo naar het Open Monumentencongres in Leuven op 15 maart aanstaande de samenwerking tussen professionele onderzoekers en de lokale vrijetijdserfgoedzorgers tijdens het hiervoor geciteerde onderzoek nader toelichten.

Om al deze voornoemde redenen is het voor ons dan ook een waar genoegen om Luc Bauters vandaag op te nemen in de orde van de Nevelse huwier en hem de daarbij horende ereschaal te overhandigen."

Uitreiking huwier: V.I.n.r. Morgan De Dapper, Jan Luyssaert, Christine Van Coile, Luc Bauters, André Bollaert, Stefaan De Groote en Hugo Schaeck.

De namiddag werd afgesloten met een gezellige koffietafel met zelf bereid gebak door onze bestuursleden en hun partners.

Zondag 25 februari 2018: Wandeling 'Ooidonk: van wilde rivierbedding tot statig renaissance kasteel. Een boeiende ontdekkingstocht in tijd en ruimte'. 150 à 200 wandelaars.

Op deze ijsig koude zonnige zondag hadden de organisatoren op maximum zo'n 50 wandelaars gerekend. De verwondering was dan ook groot toen de vele deelnemers, groot en klein, in groten getale het kasteelpark van Ooidonk binnen wandelden.

De erfgoed-natuurwandeling begon in een erg ver verleden, dat terug aan de oppervlakte gebracht werd door middel van grondboringen. Aan de hand van de bodemonsters besprak Prof. Morgan De Dapper de veranderingen van klimaat en natuurlandschap vanaf het einde van de laatste ijstijd, zo'n 12.000 jaar geleden. Paul Geeroms legde uit hoe bomen en struiken toen onze erg koude en droge streek terug koloniseerden en Luc Bauters vertelde hoe de mens omging met het veranderende landschap. André Bollaert bracht het verhaal van de vroegere bewoners van het kasteel, de heren en dames van Nevele.

De organisatie was een samenwerking tussen Natuurpunt Deinze-Zulte (initiatiefnemer), Dunsa en Het Land van Nevele. Met dank aan graaf t'Kint de Roodenbeke. Na de wandeling trakteerde Natuurpunt op een warm of geestrijk drankje zodat iedereen vlug vergat hoe koud het eigenlijk was.

(A.B.)

Zondag 15 april 2018: Met de Milieuboot op het Schipdonkkanaal tussen DEINZE en MERENDREE en uitreiking van de Nevelse huwier; 60 aanwezigen.

Gezien het grote aantal inschrijvingen (+ 100) en het beperkte aantal plaatsen (60) hadden we graag een tweede boottocht ingelegd met de Milieuboot maar dat bleek om organisatorische redenen niet mogelijk. Wie niet tijdens de eerste vier dagen gereserveerd had konden we daarom spijtig genoeg niet meenemen.

Nadat de medewerkers van de Milieuboot hun verhaal gedaan hadden op de Leie tussen Deinze en Machelen vertelde ons bestuurslid Alex Dhondt ons iets meer over 'De gevechten langs het Schipdonkkanaal tijdens de Eerste en de Tweede Wereldoorlog'. Tijdens de heenvaart kregen we het verhaal van de Tweede Wereldoorlog in de omgeving van Meerskant, het Poortakkersgoed, Nevelebrug, Landegembrug, de Kalebrug de hoeve Haeck en het Vaardeken. Tijdens de terugvaart vertelde Alex het verhaal van oktober 1914 en 1918 ter hoogte van de kruising van de kanalen, het Eiland en de Kalebrug in Merendree, de spoorwegbrug en Landegembrug en het gebied tussen Nevelebrug en Meigem. Het verhaal van de boottocht zal verschijnen in ons laatste tijdschrift van dit jaar.

Alvorens opnieuw aan te leggen in Deinze werd Alex Dhont door voorzitter André Bollaert opgenomen in de orde van de Nevelse huwier. Alex, Reserve officier Kapitein-commandant bij het leger trad toe tot het bestuur van de heemkring in 2013 en ontpopte zich nogal snel tot de specialist in alles wat met de oorlogsgebeurtenissen te maken heeft tijdens de twee wereldoorlogen. Als geen ander kan Alex de militaire documenten en veldboeken ontleden en in een verstaanbare taal omzetten zodat het voor een leek makkelijker wordt om te begrijpen waarom bepaalde militaire acties destijds zijn uitgevoerd, mislukten of slaagden. Dit resulteerde reeds in enkele publicaties in ons tijdschrift en enkele wandelingen in het oorlogsgebied van de Groote Oorlog in onze streek en dan vooral de gevechten rond het Schipdonkkanaal. Als medewerker van het Nevels Comité Groote Oorlog 2014-2018 is hij de drijvende kracht achter de wapenstilstand herdenkingen op 11 november en het nieuw monument in Landegem dat op zondag 19 augustus zal worden onthuld. Redenen te over om in het jaar dat het einde van de Groote Oorlog wordt herdacht Alex de Nevelse huwier toe te kennen. Het is wel een unieke huwier geworden want het is de eerste die op het water werd uitgereikt. (A.B.)

Herkomst afbeeldingen

Archief Heemkundewerking Horn: 28
Archief Heemkundige Kring Wissekerke: 90
Archief René Vandewalle: 70
Bisschop Rita: 96, 99
Bollaert André: kaftfoto, 15
Claeys Martine: 86
De Vreeze Sylvain: 76, 77, 81
Erfgoedcentrum Het Land van Nevele: 18, 44
Familiearchief Scheepers-Van de Boel: 31
Hautekeete Veerle: 68
Mestdagh Maria: 73
Rijksarchief Gent: 53
Steelandt Philippe: 41, 44-46, 49
van Maldeghem Alex: 65
Verschelde Leon: 70
Wikimedia Commons: 33
Wouters Vic: 97